

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

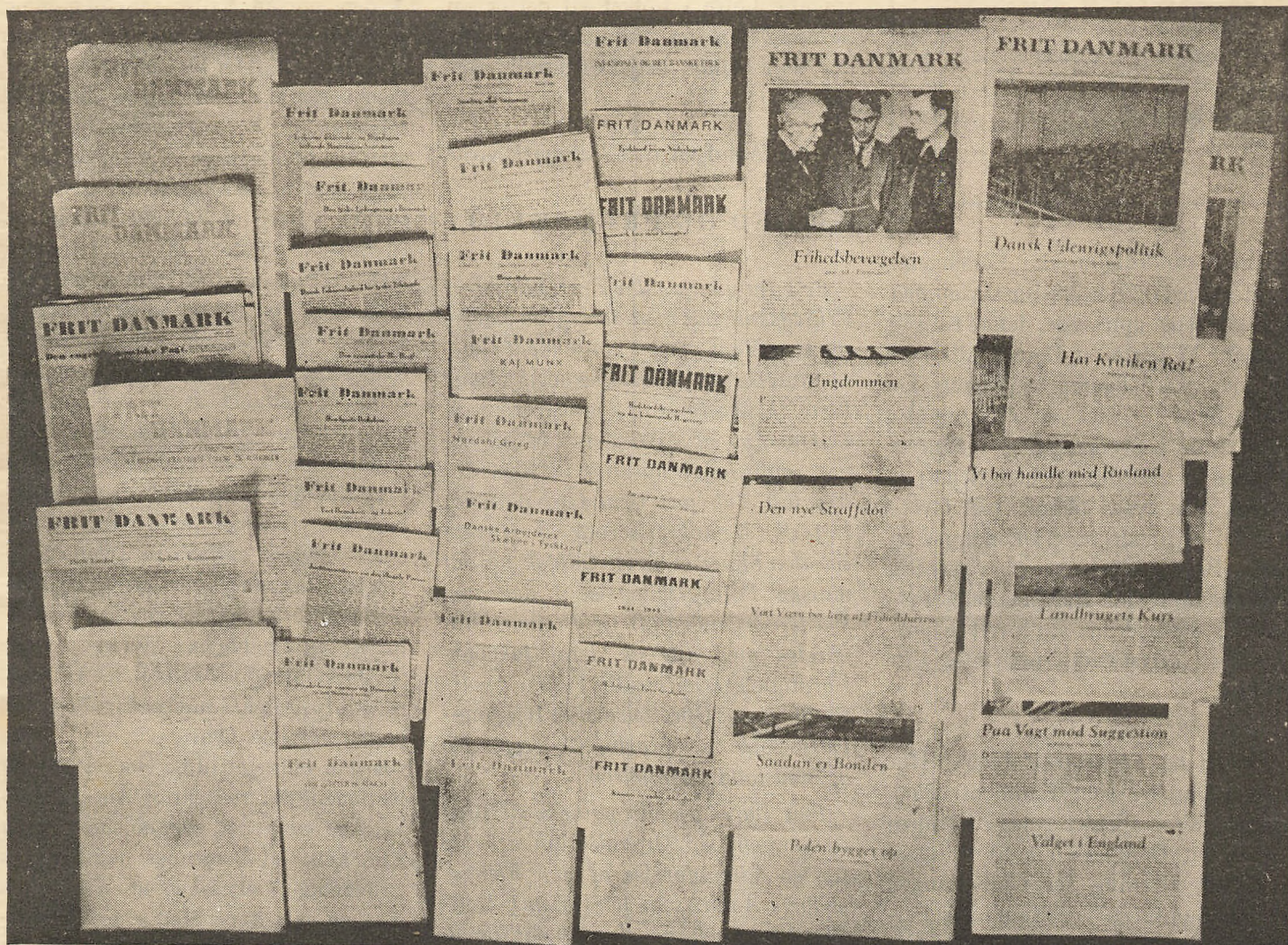
FRIT DANMARK

UDGIVET AF EN KREDS AF DANSKE

NUMMER 14

Fredag den 10. August 1945

4. AARGANG

Frit Danmarks Programerklæring:

Hvad vi vil

Et frit Danmark var vort Løsen, da de stærke Kræfter i det danske Folk rejste sig til Modstand mod fremmede Undertrykkere og til Værn mod Angrebet paa vort frie Folkestyre, paa den personlige og aandelige Frihed. Det Løsen blev Udtryk for,

at danske Mænd og Kvinder handler efter egen Vilje, og Folket raader selv for, hvem vi giver Haanden til Samarbejde, og hvem vi viser fra os. Den enkeltes Troskab mod det frie Danmark var den indre Styrke i Frihedskampen, i dens Idealisme og Handle-

kraft, i dens raske Frejdighed som i dens haarde Alvor.

Men i Undertrykkelsens og Kampens Aar saa vi tillige, at Ordene *et frit Danmark* voksede i Betydning. Vi samlede os til Værn mod en nazistisk Nyordnings katastrofale Tilbageskridt

INDHOLD:

Hvad vi vil	1
Tillidstab som særlig Straf	2
Demokratiets Skole	3
Londonforhandlingernes Konsekvens	4
Leder: Værnemagerloven	6
Frihedsbevægelsens permanente Udstilling	7
Folk og Værn i Schweiz	8
Læserne har Ordet	10
Ugens Bidstrup	13
De nye Bøger	15

og vandt samtidig en klar Forstaaelse af, at Frihed og Ret ikke er sikret med det en Gang opnaaede demokratiske System. Vi lærte, at Demokratiet altid maa være baaret af Folkets levende Sans for dets Værdier, og det maa vinde i Styrke gennem fornyet Udvikling, saaledes at ikke alene politiske, men ogsaa økonomiske Overgreb bliver imødegaaet. Økonomisk og social Retfærdighed er en væsentlig Forudsætning for fuld aandelig Frihed og dermed for kulturelt Fremskridt og selvstændig personlig Udvikling.

Frihed og Fremskridt blev derfor fast forbundne som Kampens Maal, og med disse Idealer føjede Kampen for et frit Danmark sig til tidligere Slægtleds Gerning for Opbygningen af vort Samfund. Vor Kamp for Frihed og Fremskridt, for vort Folks Ære og Velfærd, blev et Led i Udviklingen. Det blev vort Slægtleds Sag at tage en Tørn for denne Opgave under Krigens Vilkaar. For mange blev det med Livet som Indsats. Det staar nu til os at føre denne Udvikling videre, at hævde Frihedens og Fremskridtets Idealer i den kommende Tid under Genopbygningen i Fredens Aar.

Arbejdet for Demokratiet kræver Indsats paa alle Samfundslivets Omraader, politiske, økonomiske og kulturelle. Krigens Oplevelser er ikke gaaet hen over Danmark uden at sætte sig stærke Spor i Indstillingen til Samfundsspørgsmaal hos alle, der har været grebet af Frihedskampen.

Vi har lært at mødes til Løsning af de væsentlige Opgaver uden Hensyn til gamle Partiskel, at lade mindre Hensyn vige for de større, at tjene Almenvellet, ogsaa naar det kræver et personligt Offer. Politisk Doktrinarisme er faldet i Kurs, og Kravene er skærpet baade til Idealisme og til Sans for Realiteter. Stærke Kræfter fra alle Lejre i Folket vil derfor nu Samling om en Fremskridtspolitik, der kan bringe betydningsfulde Resultater.

I den Aand vil *Frit Danmark* virke for

FRIHED OG FREMSKRIDT

Frit Danmark vil i Fortsættelse af Frihedskampen mod den tyske Nazisme staa Vagt om en konsekvent Gennemførelse af Modstandsbevægelsens Krav: Afstraffelse af Landsforrædere, Udrensning af Tjenestemænd m. m., der svigtede, Erstatning til alle, der har lidt Tab paa Grund af national Indsats, Demokratisering af Hæren, saa den bliver et sandt Udtryk for det danske Folk, Deltagelse i den nye Verdensorganisation til Fredens Bevarelse med alle de deraf følgende Forpligtelser, en positiv Forsvarspolitik bl. a. ved Oprettelse af et Hjemmevern som en naturlig Videreførelse af Modstandsbevægelsen.

Frit Danmark vil gennem sit Blad og gennem sin Organisation arbejde for en Videreførelse af den Fællesskabets Aand, som har præget Modstandsbevægelsens Kamp, og for at skabe Kontakt og Samarbejde mellem Personer af alle demokratiske Partier og Anskuelser for dermed at sikre og udvide Demokratiet, i økonomisk og social Forstand saavel som i politisk.

Disse Opgaver stilles i Bevidstheden om, at de er i Pagt med den Udvikling, det danske Folk ønsker, men som ikke fuldt ud er sikret endnu, og at et uafhængigt Organ som Frit Danmark gennem sin Tradition og sine Erfaringer er paa sin Plads og kan bidrage til at fremme den stabile indenrigske Udvikling og den internationale Indsats, hvormed Danmark kan bidrage til en varig Fred.

Frit Danmarks Hovedledelse.

TILLIDSTAB SOM SÆRLIG STRAF

Af Professor Carsten Høeg

I den norske Krigsstraffelovgivning indføres »tap av almen tillit« som en Straf, der ikke blot kan følge med Fængselsstraf, men ogsaa idømmes selvstændigt; det bestemmes bl. a., at samtlige Medlemmer af »nasjonal samling« skal miste »almen tillit« for bestandig eller for et vist Aaremaal. Hermed er indført et nyt Princip i Strafferetten, men et Princip, der paa overordentlig klar og adækvat Maade afspejler en Ændring i Opfattelsen af Retskrænkelsens Begreb; og denne Ændring er betinget af de særlige Forhold, der har gjort sig gældende under Okkupationen. Det man tilsigter, er en vis Kriminalisering af det, der i den tilsvarende franske Særlovgivning kaldes »indignité nationale«. Denne Hensigt kan begrundes ved, at Okkupationen har forhindret Omgivelsernes naturlige og umiddelbare Reaktion overfor en hel Række Forhold, der vel ikke er strafværdige i almindelig Forstand under normale Omstændigheder, men som har bidraget til en Nedsættelse af Nationens Selvrespekt og Anseelse udtil og været følt som en saa alvorlig Krænkelser af Borgernes naturlige, ja nødvendige Fællesskab, at en Reaktion maa og skal finde Sted efter Okkupationens Ophør. Denne Reaktion bør finde Sted ad retslig Vej, først og fremmest fordi disse Krænkelser af Fællesskabet har faaet en ganske overordentlig alvorlig Karakter derved, at de har fundet Sted i Ly af den tyske Beskyttelse, men dernæst ogsaa fordi de, trods de mange forskellige Manifestationsformer, har en saa ensartet Karakter, at de bør behandles paa saa vidt muligt ensartet Maade, og endelig fordi Reaktionen ikke har kunnet finde Sted umiddelbart, men har maattet finde Sted saa lang Tid efter, helt op til fem Aar; en naturlig og spontan Reaktion kan selvfølgelig ikke gemmes hen saa lang en Tid, uden at det

(fortsættes Side 11)

Hitler havde Ret i sin Forstaaelse af, at hvis den tyske Befolkning ud i Fremtiden skulle bære hans Idéer og hans Rige videre, maatte *Børnene* gøres til overbeviste Tilhængere af hans System, og i det korte Spand af Aar, han sad ved Magten, naaede han til fulde at gøre de unge til fanatiske Tilhængere af Nazismen.

Vi, der vil bygge et mere effektivt Demokrati op, bør lære heraf og derfor gøre os klart, at skal Befolkningen modnes politisk, skal vi undgaa en lignende Tragedie som den, der ramte Weimar-Republikken — den blev nemlig løbet over Ende af Nazismen udelukkende p. Gr. af Folkets manglende politiske Oplysning og demokratiske Skoling — da maa vi begynde saa tidlig som muligt i Barnets Liv for at forsøge at skabe — ikke som nu uselvstændige Individer, der kun kan holde Kæft, Trit og Retning — men *selvstændige* og *handlekraftige* Mennesker, Personligheder, der har lært selv at tage Stilling til et Problem, og som selvstændigt kan gaa i Gang med og er i Stand til at løse de Opgaver, det møder paa sin Vej.

Hvor tidligt skal dette Arbejde begynde? Kan et 1 Aars Barn ødelægges ved en forkert Behandling i Retning af Pylrethed, Uselvstændighed osv.? Kan Børnehavenbarnet faa mere ud af Aarene i Børnehaven? Er Børneskolens og Gymnasiets Undervisningsform og Pensa det bedst egnede for Barnets og den unges Udvikling?

Disse Problemer har alle Dage interesseret Pædagoger; men de er naturligvis særlig aktuelle i Brydnings-tider som denne, hvor det gamle, som Udviklingen er løbet fra, lades agterude, mens det nye tages op. Paa det pædagogiske Felt saas det tydeligt efter den 1. Verdenskrig, hvordan frisindede pædagogiske Tanker, frie Skoler, dukkede op rundt om i Verden, i Tyskland, Østrig, Schweiz og i Danmark (Vanløse-Forsøgene). Samfundet var da ikke modent til at føre dem videre i den bestaaende Skole, men der arbejdedes stadig med Problemerne, og i de sidste Maaneder, hvor den politiske Udvikling antog en saadan Retning, at den skabte Mulighed for en Gennemførelse af dem, har de taget

mere konkret Form, idet en Kreds af Pædagoger fra alle den bestaaende Skoles Former sammen med *Frit Danmarks Lærergroupe* har dannet Studiekredse for at prøve at blive klar over, hvordan Skolen burde være efter de Krav, det demokratiske Samfund maatte stille, og efter de Trin, hvorpaa Pædagogik og Psykologien i Dag staar. I Studiekredsene blev f. Eks. behandlet Emner som Eksamenformerne, Skolens samfundsmæssige Maal, Sprogundervisningen, Enhedsskoletanken og Læreruddannelsen.

Den ny Skoleform.

Vor nuværende Skole er en *Forgreningsskole*, der hviler paa det Princip, at Børnene fra Begyndelsen skal have samme Chance for at faa den højst mulige Undervisning, men at der efterhaanden sorteres efter Intelligens (efter 5. Kl. og efter 4. Ml.). De pædagogiske Vanskeligheder vil være at give en Undervisning, der paa hvert Trin baade er forberedende og sorterende for dem, der skal gaa videre til

(fortsættes Side 14)

Enquete om Londonforhandlingernes Konsekvenser

»Frit Danmark« har stillet en Række forskellige fremtrædende Personligheder Spørgsmaalet: *Hvilke Konsekvenser mener De, at Nedsættelsen af Eksportpriserne vil faa for Danmark?* Vi bringer Svarene:

Udenrigsminister

J. Christmas Møller:

Den i London trufne Afgørelse kunde, tror jeg, hvad ved nærmere Eftertanke man fra alle Sider vil erkende, ikke være anderledes. At Danmark i det lange Løb kun kunde opnaa lignende Priser som Dominions, bortset fra Kvalitet, er efter min Opfattelse givet, og man kan jo ogsaa diskutere, hvor længe man vil, om de danske Forhandlere har opnaaet lidt eller meget ved at faa hele Nedgangen strakt over en tyve Maaneders Periode.

Ved den trufne Ordning er der i hvert Fald opnaaet een Ting, nemlig at samtlige danske interesserede i Fred og Rønstøt kan overveje, hvilke Skridt der fra det danske Samfunds Side bør tages overfor de økonomiske Virkninger, som den naturlige og nødvendige Nedgang i Landbrugspriserne vil medføre. Jeg nærer ingen Tvivl om, at det vil erkendes fra alle Sider, at dette er en Fordel, og vi maa saa overveje sammen, hvilke Skridt der nu skal tages for at opnaa det Resultat, vi alle ønsker: en stor Landbrugsproduktion og en lønnende Landbrugsproduktion.

Formanden for De samvirkende

danske Andels-Svineslagterier,

Medlem af Landbrugsraadets

Præsidium, Gaardejer M. Byriel:

Nedsættelsen af Eksportpriserne vil efter min Mening faa betydelige og uheldige Konsekvenser, hvis den gennemføres. Landbruget kan ikke tage en saadan Nedsættelse med Udsigt til yderligere Nedgang senere uden stærkt at overveje Nødvendigheden af at nedsætte Produktionen.

Alle maa jo være klar over, hvilke Konsekvenser noget saadant vil faa for hele vort Samfund, og derfor maa man haabe, at de ansvarlige Myndigheder vil søge at undgaa Nedsættelsen.

Dette kan jo saa uhyre let lade sig gøre ved en foreløbig meget lille Ændring i Kronekursen, og senere vil man kunne undgaa væsentlig Nedgang bare ved at

gaa op til en Sterlingkurs paa 22.40, hvilket er den Kurs, man under Statsminister Buhl's Forsæde enedes om umiddelbart før Besættelsen i April 1940.

Jeg haaber, at man vil modvirke Prisnedgangen mest muligt og derved opretholde Landbrugets Produktion til Gavn for alle Parter.

Professor K. Skovgaard,

Landbohøjskolen:

Man kan ikke give noget eentydigt Svar paa Spørgsmaalet om, hvorledes den foretagne Prisnedsættelse paa vore Landbrugseksportvarer vil paavirke Eksportens Størrelse. Omkostningerne maa naturligvis tages i Betragtning, ligeledes Mulighederne og Betingelserne for en Import af Oliekager, Korn og Kunstgødning, og endelig maa Problemet deles i et Korttids- og Langtidsproblem.

I det meget summariske er Stillingen følgende: I det første Aar eller saa vil Eksportens Størrelse primært være bestemt af den Høst, der nu staar paa de danske Ager, sekundært af de Mængder — især Oliekager, men desuden Korn — der kan indføres, og de Priser, disse Fodermidler vil koste. Faar vi ingen Tilførsler, eller bliver de meget dyre, vil Eksportmulighederne blive af omtrent samme Størrelse som under Krigen. Kan vi derimod sikre os antagelige Tilførsler af de nævnte Raastoffer til rimelige Priser, kan Forædlingsproduktionen og dermed Eksporten udvides, uanset Prisnedgangen, fordi Husdyrenes Kapacitet var ufuldstændigt udnyttet under Krigen paa Grund af Mangel paa Æggehvide og koncentrerede Kalorier i Foderet. De samme Betragtninger gælder for Produktionen set paa længere Sigt. Ordentlige Tilførsler til rimelige Priser af Foderstoffer og Kunstgødning vil stimulere Produktionen uanset nogen Prisnedgang, men er Tilførslerne dyre, vil de nedsatte Priser og det gældende Omkostningsniveau tvinge til en Produktionsindskrænkning paa den danske Jord, hvad der igen betyder nedsat Eksportproduktion. Og endelig vil jeg sige, at det danske Landbrug med store Forventninger og store økonomiske Ofre under Krigen har indstillet sit Produktionsapparat paa den Dag, da de igen kunde optage Forbindelsen med dets gamle Marked og derigennem øve sin Indsats ved vort Lands økonomiske Genopbygning. Erhvervets Skuffelse over, at den nu skitserede økonomiske Politik vil kunne afkorte dennes Indsats, er derfor forstaelig.

Formanden for De samvirkende

danke Husmandsforeninger,

N. P. Andreasen, Jyderup:

Naar jeg som Formand for De samvirkende danske Husmandsforeninger bliver spurgt, hvad jeg mener om den nye Handelsaftale med England, kan jeg svare:

Det er ingen god Handelsaftale. Vi kunde finde os i at gaa ned med de 10 pCt. straks. Selvom Husmandsbrugets Stilling under Krigen har været saadan, at det ikke er dér, de store Indtægter er kommet frem, saa vilde vi godt være med at tage vor Part af Nedgangen. Men naar man saa yderligere forlanger en Nedsættelse fra 1. Nov. og fremefter paa yderligere en 15—20 pCt., og det uden at man har den fjerneste Udsigt til, at det indenlandske Prisniveau ændres, eller at vi kan faa billigere Foderstoffer (Foderkorn, Foderkager) her til Landet, saa vil enhver kunne forstaa, at det ikke er lystelige Udsigter for det mindre og mellemstore Landbrug, og ingen kan dog forlange, at disse Udsigter vil give en stor Produktion, hvad dog ellers hele det sultende Europa trænger til. Men nu maa vi vente og se, hvad de bebudede Forhandlinger vil føre til. Jeg har endnu ikke opgivet Haabet om en Ordning herhjemme, saa ikke Landbrugserhvervet glider direkte ud i en ny Landbrugskrise.

Folketingsmand, Gaardejer

Jørgen Jørgensen, Lejre:

Eksportpriserens Fald vil mærkes føleligt for hele Befolkningen. Vort Lands Økonomi har jo i de senere Aar hvilet paa et noget uvirkeligt Grundlag. Det var ikke reelle Værdier, vi opererede med, men en Pengerigelighed, som gav mange Mennesker en Forestilling om Velstand, som ikke havde Lod i Virkeligheden. 5 Aars Udplyndring, som vi har oplevet, vil før eller senere mærkes i vort økonomiske Liv — vore Beholdninger er opbrugt, vore Varelagre tomte, vore økonomiske Ressourcer meget smaa. Vort økonomiske Aktiv er vort Produktionsapparat, som for Landbrugets Vedkommende er i forholdsvis god Orden, selvom Mangelen paa Gødningsstoffer nu begynder at mærkes paa Høstudbyttet, og Mangelen paa proteinholdige Foderstoffer medfører, at Smørproduktionen ikke kan holdes oppe paa sædvanlig Højde.

Under disse Omstændigheder er vort

Lands Økonomi helt og fuldt afhængig af vore Eksportmuligheder og da først og fremmest de Priser, vi kan opnaa for Landbrugsvarer. Ved Tilførsel af Foderstoffer er Landbruget i Stand til med meget kort Varsel at forøge Produktionen, og kan dette ske, er det min Opfattelse, at Landbruget kan bære de 10 pCt.s Nedgang i Priserne, og alligevel ved den større Produktion faa saa nogenlunde Rentabilitet i Driften, men Forudsætningen for en Udvidelse af Landbrugets Produktion er, at der bliver skabt Stabilitet i Priserne fremefter. Landbrugsproduktionen skal lægges til Rette paa langt Sigt. De Kalve, vi lægger til i Sommer, gaar ikke ind i Driften som Køer før om 2½ Aar, og har vi ikke saa nogenlunde Sikkerhed for, at vi kan faa tilført Foderstoffer til Priser, der staar i rimeligt Forhold til Eksportprisen, kan man ikke forvente, at Besætningerne udvides. Saa maa vi indrette os paa at blive ved en Produktion, der svarer til Omsætningen af vor egen Avl. En Tilstand, hvor det paa Forhaand er fastsat, at Priserne paa de færdige Produktioner stadig skal gaa ned, uden at der er nogen Sandsynlighed for, at Udgiften til Foderstoffer og andre Udgifter vil følge samme Linie, vil ødelægge alle Muligheder for den Udvidelse af Produktionen, som alle her i Landet og mange udenfor Landets Grænser er livsinteresserede i.

Landbruget har i Sammenligning med andre Befolkningsgrupper haft gode Kaar under Krigen, men det er en Misforstaaelse, naar man i nogle Kredse mener, at Landet som Helhed har tjent store Penge i disse Aar. Det lille Landbrug og iøvrigt hele den Del af det øvrige Landbrug, som har bevaret den normale Driftsform med Produktion af Smør, Flæsk og Æg, og som ikke lod sig friste til Dyrkning af Krigsprodukter, de har ikke haft særlig store Indtægter i disse Aar, og efter 30'ernes Kriseaar har disse Brug ikke Mulighed for at klare sig, hvis Priserne skal ned med 25 pCt. eller mere, som der nu tales om, medmindre andre Priser ogsaa gaar ned!

Rentabilitet er jo ikke alene et Spørgsmaal om Eksportprisen, men ogsaa om Udgifterne, og kan vi regne med lavere Importpriser og et faldende Prisniveau iøvrigt, kan Rentabilitet jo udmærket skaffes tilveje derigennem. Een Ting kan i alt Fald siges, at under lige Vilkaar har dansk Landbrug altid været i Stand til at hævde sig overfor andre Landes Landbrug, og det Standpunkt skal vi ogsaa nok holde fremefter. Enhver maa kunne se, at en lønnende Landbrugsproduktion er i Dag Grundlaget for vort Lands økonomiske Genrejsning. Derfor er Spørgsmaalet om Eksportprisen ikke et snævert Landbrugsspørgsmaal, men et Problem af vidtrækkende Betydning for hele Befolkningen.

Direktør C. E. Hartz,

Industriraadet:

Det ligger i Sagens Natur, at det for alle Kredse i vort Land er af den største Betydning, at Landbruget opnaar de

bedst mulige Sterling-Priser for dets Produkter paa det engelske Marked. Jo flere Sterling vi faar for vor Landbrugseksport, desto større Mængder Kul, Tekstilvarer eller andre Raavarer kan vi tilbytte os fra England, og det er naturligvis i alles Interesse. Naar det ikke er lykkedes at opnaa saa høje Sterling-Priser, som man har ønsket fra Landbrugets Side, er dette derfor beklageligt, og det er samtidig Baggrunden for, at man fra visse Sider indenfor Landbruget ønsker at sætte Sterlingkursen i Vejret, for at Landbruget derved kan faa et større Kronebeløb for de Sterling, der indtjenes ved Landbrugseksport til England. Men det maa staa klart, at en saadan Kronesænkning ikke vil kunne medføre nogen varig Fordele hverken for Landbrugets eller de andre Erhvervs økonomiske Stilling i det lange Løb. I samme Omfang som vi hæver Sterlingkursen, vil Importpriserne i danske Kroner stige tilsvarende, og med det store Importbehov, som nu forefindes her i Landet efter Krigens Ophør, vil et saadant Skridt nødvendigvis faa uheldige Konsekvenser med Hensyn til Prisudviklingen her i Landet. En yderligere Stigning i Prisniveauet vil nemlig hurtigt sætte sig igennem i en Stigning i

PROFESSOR HAROLD LASKI

en af det engelske Arbejderpartis ledende Teoretikere, kommer nu til Danmark for at deltage i det danske Socialdemokratis Kongres.

Omkostningsniveauet til Skade for vore Eksporterhvervs Konkurrenceevne.

Den Kursfastsættelse, som nu har fundet Sted mellem Krone og Sterling, skulde give gode Muligheder for, at vi her i Landet kan blive delagtiggjort i det Prisfald, der imødeses med saa stor Interesse. Af særlig Betydning vil det her være, at der ogsaa bliver Mulighed for et Prisfald paa de Varer, vi skal importere udefra, idet hele vor økonomiske Velfærd i saa afgørende Grad afhænger af, at der er et rimeligt Forhold mellem de Priser, vi skal betale for Importen, og de Priser, der bydes for vore Produkter i Udlandet.

Formanden for De samvirkende Fagforbund, Eiler Jensen:

Uden paa staaende Fod nærmere at kunne gaa i Detaljer kan jeg sige, at det er mit rent umiddelbare Indtryk, at en Nedgang i Eksportpriserne ogsaa maa betyde en Nedgang i de hjemlige Priser paa Levnedsmidler, og dette er i Overensstemmelse med De samvirkende Fagforbunds Ønsker. Paa den anden Side er der ingen Arbejdere, der ønsker, at Landbruget skal gaa alt for langt ned i Indtjening, men vi har Indtryk af, at der er en Margin i Tysklandsprisen at tage af. Senere kan Problemet naturligvis blive endnu mere aktuelt, naar Eksportpriserne skal ned udover de 10 pCt. Om der da skal Støtteforanstaltninger til Landbruget, maa vurderes ud fra de økonomiske Forhold til den Tid.

Chefredaktør Børge Houmann,
»Land og Folk«:

Fra Storlandbrugets Side er det ofte blevet fremhævet, at en Nedsættelse af Landbrugets Salgspriser vil paavirke Produktionens Størrelse. Dette Argument kan ikke anerkendes. Landbrugets Kapacitet er jo i Dag langt fra udnyttet, og der vil ydermere være væsentlige Besparelser at opnaa ved en stor Produktionsudvidelse. Desuden har Landbrugerne jo altid erklæret at ville »producere sig gennem Krisen«.

Det kan tænkes, at Landbruget vil kræve Kompensation for Nedgangen i Eksportpriserne gennem Forhøjelse af Hjemmemarkedets Priser, men dette bør ikke ske. Hjemmemarkedets Priser maa blive staaende paa det Niveau, de staar i Dag, indtil Eksportpriserne naar dem, og derefter maa de følge Eksportpriserne nedad — dog med Forbehold overfor ekstraordinære Fald. I saadanne Tilfælde kan der blive Tale om ved Tilskud at holde Hjemmemarkedets Pris oppe.

Der maa træffes saadanne Foranstaltninger, at den øjeblikkelige 10 % Nedgang ikke rammer Husmændene, hvis Økonomi ikke vil kunne bære den, fordi de ikke har Planteavl til falde tilbage paa. Mest nærliggende vilde det være at gennemføre en stærk Nedsættelse af Kornpriserne og derudover sikre en Favorisering af Husmændene ved kommende Produktionsordninger.

VÆRNEMAGERLOVEN

Endelig i disse Dage er Forslaget til første Del af den Værnemagerlov, som hele Landet har ventet med Længsel gennem flere Maaneder, blevet forelagt for Partiernes, og forhaabentlig vil Vedtagelsen følge hurtigt, saaledes at en Række Forhold, der har givet Anledning til megen Kritik, kan bringes ud af Verden.

Det var ventet af mange, at denne Lov vilde komme meget hurtigt efter Befrielsen, og alligevel har vi maattet vente i 3 Maaneder, inden den kom. I den Tid er først Tillægget til Straffeloven kommet, der nok rammer enkelte Værnemagere, men vel egentlig kun de faa, der var gaaet saa vidt, at deres Gerninger ikke mere havde Karakter af Værnemageri. I Stedet for Værnemagerloven fik vi saa i Juli Handelsministeriets saakaldte Revisionslov. Denne Lov tager særlig Sigte paa at skabe Lovhjemmel for at foretage en Revision af de Værnemagtsarbejder, der blev udført mellem 9. April 1940 og Udgangen af 1941, efter hvilket Tidspunkt man indførte den af Direktør Odel ledede Priskontrol med disse Arbejder.

Og nu kommer saa endelig den egentlige Værnemagerlov. Men allerede de Antydninger om dens Indhold, der har været i enkelte Aviser, synes at pege paa, at ikke alt er, som det skal være. Det fremgaar af disse Antydninger, at denne Lov er blevet delt i to Forslag. Eet, der er det nu foreliggende, og eet, der skal komme senere.

Det nu foreliggende Forslag, der helt handler om *utilbørlige Forhold*, taler om Straf med Fængsel indtil 4 Aar, Bøde eller Hæfte, samtidig med at den indvundne Nettofortjeneste ved det strafbare Forhold inddrages til Fordel for Statskassen. Med nogle mindre, mere redaktionelle Ændringer skulde Forslaget kunne blive et godt Værktøj i Kampen mod dem, der har udnyttet Landets Nødtilstand til privatøkonomisk Vinding. En særlig Kritik har været rettet mod den Bestemmelse i Loven, der siger, at Funktionærer og Arbejdere ikke kan drages til Ansvar, medmindre der foreligger særlig graverende Omstændigheder. Naar dette er indført, er det formodentlig, fordi man er vejet tilbage for det helt uoverkommelige, og vel som oftest negative Arbejde, der vil ligge i at medtage disse Grupper.

Det Forslag, vi endnu ikke har set, men som absolut burde være fremkommet sammen med det første, skulde saa omhandle alle de øvrige Forhold, der vel ikke kan kaldes utilbørlige, men

hvor Enkelt personer eller Selskaber har skaffet sig ekstraordinære Indtægter paa det danske Samfunds Bekostning ved Udvidelser eller Nyoprettelser af Virksomheder eller ved Omlægning af disse. Alle de Forhold, hvor man tilsyneladende har handlet pænt, i Overensstemmelse med gældende Bestemmelser, men i Virkeligheden har udnyttet Landets særlige Situation.

I den Polimik, der har været, har det været antydnet, at stærke Kræfter modarbejdede dette Forslag med Henvisning til, at denne Del af Værnemagerloven hellere maatte glide ind i det Skattelovsforslag, som ogsaa udarbejdedes. Og visse Antydninger i Revisionslovsforslaget, der ikke drejer sig om Revision, f. Eks. hvor dette taler om »— Mulighederne for en senere Regulering af Fortjenesten —« og ogsaa i denne første Del af Forslaget til Værnemagerloven, kan i denne Henseende blive farlige, fordi de eventuelt kan bruges som Argumenter for at standse Værnemagerlovene her.

Men dette maa ikke ske. I »Naar Danmark atter er frit« er en af de Grupper, hvoroverfor Spørgsmaalet om Skyld og Medansvarlighed maa rejses, netop: *Erhvervsdrivende, der har udnyttet Landets Nødtilstand til privatøkonomisk Vinding*. Men fører man en Del af Værnemagerloven ind under en Skattelov, vil det sige, at Karakteren af Fordømmelse og Straf helt forsvinder. Man vil saa ræmpe med samme Styrke den, der har kæmpet sig fri for Værnemagtsleverancerne, og den, der blot har ladet staa til, og derved støttet sit Lands Fjender.

For at tale med »Naar Danmark atter er frit« gælder det:

»De Personer, man ønsker at ramme, er dem, der for økonomisk Vindings Skyld ikke har vist tilbørlig Tilbageholdenhed med Hensyn til at stille deres Arbejds-kraft og Produktionsanlæg til vore Fjenders Disposition.«

Fra Partiernes Side er der nu i sidste Øjeblik rejst yderligere Vanskeligheder, idet der nu pludselig fremsættes Krav om, at kun økonomiske Sanktioner maa bringes til Anvendelse. Men ikke, naar der foreligger Opfordringer.

Uanset, at der under hele Besættelsen har været en offentlig Hemmelighed, at en saadan Opfordring kunde enhver, der ønskede det, faa hos Hr. Wassard i Udenrigsministeriet.

Og selvom man fik en saadan Opfordring, er der nok af Eksempler paa, at denne er blevet misbrugt i et Omfang, der i alt Fald med al ønskelig Tydelighed viser, at Formaalet for den paagældende ikke var at søge at begrænse dette Arbejde mest muligt.

Konsekvensen af det, Partiernes ønsker, er, at netop nogle af de Tilfælde,

der har vakt størst Forargelse i Krigens Aar, nu vil undgaa den Straf og Fordømmelse, som vilde være det rimelige Resultat af deres Gerninger.

Det vil sige, at de, der i Kraft af bedre Viden og højere Stilling har kunnet skaffe sig et Forhaandsalibi inden de paabegyndte et Arbejde, der til enhver Tid har været betragtet med Fordømmelse og Foragt, de vil nu gaa fri, medens de »mindre kloge« maa bære Skammen og Smerten.

Disse mange Manipulationer med denne Lov viser, at stærke Kræfter er i Gang med at søge Beskyttelse for Enkelt personer, uden Hensyn til, at hele Samfundets Retsopfattelse derved vil blive krænket paa det dybeste. Naar dette i det hele taget kan gøres, saa maa man huske, at netop for de Personer, der vilde rammes af denne Lov, spiller i Øjeblikket Pengene til Forsvaret ingen Rolle. De kan roligt ofre af Nationalbankens Penge for at redde sig fra Skammen.

Gøngerne

Hobros Borgmester, Henry Jensen, vilde forleden inspicere Alderdomshjemmets Have, hvortil Adgang var forbudt af Modstandsbevægelsen. Han blev arresteret, hvilket førte til, at han i et Byraadsmøde senere beledede Modstandsbevægelsens Folk som »Gøngenhøvdinge«.

Borgmester Jensen i Hobro har sagt det forløsende Ord om Frihedskæmperne. De er Gøngenhøvdinge, har han udtalt — og Hobro Byraad har intet at indvende imod denne Betegnelse. Hvorefter det tør anses for fastslaaet, at Modstandsbevægelsens Folk er Gøngenhøvdinge.

Man havde ellers ikke ventet sig en saa stor Kompliment netop fra den Side.

Hvilken dansk Dreng i fremrykket Alder mindes ikke fra sin Barndom disse herlige Gønger, hvorom han læste i Carit Etlars Roman med det guldskinne Vaaben paa det grønne Omslag. Under Hængelampen sad vi i de alt for sene Timer og hørte som fra en anden Verden Mors og Fars diskrete Antydninger om, at man skulde have været i Seng for en Time siden.

Svend Gønge og hans dristige Svende, Dronningens stolte og vemodige Vagtmeister, og hans trofaste Ib, en fuldgyldig Repræsentant for Bopa eller Holger Danske — den Mand kunde nok arrangere et Baghold og spille Fjenden et Puds, naar det gjaldt. Og saa den onde Kulso med sin hæslige Tand, som ragede ud i Landskabet! Hun var vel nok Typen paa en Dame, der var lidt vel rigelig til Aars til at være Feltmadras, men aldrig for gammel til at intrigere mod sine Venner til disses Fordærv. Der er ingen Tvivl om, at hun var blevet løsladt fra Vestre i Løbet af et Par Uger.

Ja, se det er denne Kreds, der falder i Tankerne ved Hr. Borgmesterens Udtalelser, afgivet i en exalteret Stund, efter at man havde nægtet den altererede Embedsmand Adgang til Alderdomshjemmets Have. Han vidste vel nok, at de vilde falde i god Jord, for de var i hvert Fald ondt ment.

Mon man ikke burde skaffe baade den iltre Embedsmand og enkelte af hans Tilhængere Adgang til hele Alderdomshjemmet, saa de kunde blive der, og ikke bare i Haven?

Frihedsbevægelsens permanente Udstilling

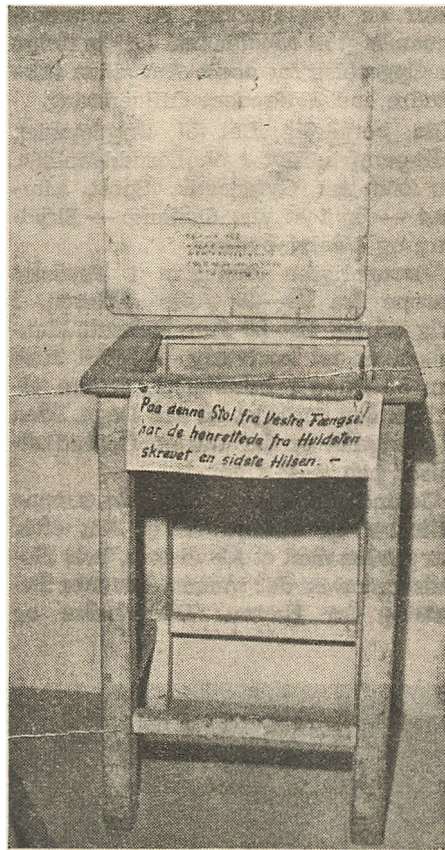
Frihedsraadets Udstilling »Det kæmpende Danmark« i Frimurerlogen i København er blevet en fantastisk Succes, og det er utvivlsomt den interessanteste Udstilling, der nogen Sinde har været vist i Danmark. Alle Sider af den illegale Kamp er repræsenteret paa Udstillingen: Illegal Presse, illegale Bøger, Radiostudiet, Sabotagen, Vaabenfremsstillingen, Nedkastning og Modtagelse, Stikkerlikvidationer, Udenlandsk Pressetjeneste, illegalt Folkeregister, Frihedssender, illegal Sanitetstjeneste og Forsyningstjeneste, Militærorganisationens Opbygning, Flygtningetransporterne, Sverigeshjælpen, Brigaden o.s.v., foruden at Minderne fra Horsørød, Vestre Fængsel og Frøslevlejren er med, Gestapos Torturinstrumenter, og Breve og Hilsener fra de dødsdømte og henrettede danske Patrioter.

Forud for denne store Udstilling har der rundt om i Landet været mindre Udstillinger, som for en stor Del har vandret rundt fra By til By. I Aalborg og Odense har Frit Danmark-Grupperne arrangeret meget interessante illegale Udstillinger, i Midtjylland har Militærorganisationerne skabt en særdeles instruktiv og værdifuld Udstilling, i Fredericia aabnes der snart en stor Udstilling, og disse forskellige Udstillinger har siden været og er stadig paa Tourné rundt i Landets Byer, hvor det fremgaar af Pressen, at de vækker stor Interesse og besøges af utallige Gæster. Frihedsraadets Udstilling er derimod for omfattende til, at den kan vises rundt i Provinsens Byer, men der forhandles for Øjeblikket om at faa den til Sverige og Norge.

*

Alt dette er fortræffeligt. Men — det maa siges nu, for det haster — det vil være en Katastrofe, hvis disse Udstillinger splittes ad, naar de har været vist de forskellige Steder, hvor man ønsker at se dem! Der maa nu tages et Ini-

tiativ til Oprettelsen af FRIHEDSBEVÆGELSENS PERMANENTE UDS stilling ELLER MUSEUM, hvor alt det interessanteste og værdifuldeste Materiale fra samtlige disse Udstillinger Landet over stilles til Raadighed, saa-

Den Taburet fra Vestre Fængsel, hvor de dødsdømte fra Hvidsten skrev deres Navne før Henrettelsen.

ledes at vi paa eet centralt Sted i Landet har samlet det fyldigste og det bedste fra alle disse Udstillinger, suppleret med de Ting, som ikke er naaet at komme med, men som rimeligt hører hjemme i en saadan permanent Udstilling.

Danmarks Frihedskamp i disse Aar har vakt Beundring Verden over, og vi har selv Grund til at være stolte af, hvad der er ydet herhjemme i Modstandskampen. En permanent Udstilling over Tyskernes Terror og Danskernes

Frihedskamp vil i Tidens Løb blive besøgt af hele Danmarks Befolkning og af praktisk talt alle de Udlændinge, som kommer hertil, naar Grænserne aabnes. Skal det illegale Radiostudies kunstfærdige Skærekasse ellers havne paa et Pulterkammer? Skal den Skibsstødpude, hvori den illegale Post til Sverige blev skjult, naar de tyske Baade foretog Undersøgelse, havne som Kuriositet i et privat Hjem? Skal »Frit Danmark«s illegale Trykkerimaskine, som blev stjålet fra en Værnemager, og som har trykt halvanden Million Tryksager paa et Aar, sælges til en Bogtrykker? Skal den Stol fra Vestre Fængsel, hvorpaa de dødsdømte fra Hvidsten skrev deres Navne før Henrettelsen, forsvinde igen? Nej, vi har en Pligt til, nu, hvor alt dette er samlet, og hvor det kan suppleres med mange værdifulde Dokumenter og Effekter fra hele Landet, at sørge for, at det ikke bliver splittet ad paany. Eftertiden vil med Rette bebrejde os det alvorligt, hvis vi ikke nu sørger for at bevare alle disse Minder samlet paa eet Sted. Private Samlere og lokale By-museer har allerede været ude efter at faa hver sit fra disse Samlinger, men det maa ikke splittes, og der maa nu, inden det er for sent, tages Skridt til, at Genstandene fra de forakkellige Udstillinger — ligesom de værdifulde Effekter, som befinder sig i privat Eje — stilles til Raadighed for Frihedsbevægelsens Museum.

Det er efter vor Mening ikke en Opgave, som bør løses af det private Initiativ. »Frit Danmark« henstiller til Regering og Rigsdag snarest muligt at tage Skridt til Oprettelsen af dette Museum — i første Række ved i Samarbejde med Frihedsbevægelsens Samraad at koordinere Udstillingen »Det kæmpende Danmark« med de illegale Udstillinger fra Aalborg, Aarhus, Fredericia og Odense. Der vil formentlig fra alle Sider være Enighed om, at et saadant Museum bør ligge i Hovedstaden; muligvis er det en Opgave, som bør løses inden for Nationalmuseets Rammer. Men dertil maa Staten bevilge Pengene! Det er en kulturel Opgave af allerstørste Betydning — og det haster! »Frit Danmark« opfordrer herved Regeringen til i Samarbejde med Frihedsbevægelsens Samraad snarest at tage denne Opgave op.

E. Br.

FOLK OG VÆRN I SCHWEIZ

Af Kontorchef, cand. polit. Finn T. B. Friis

Naar Danmark skal søge Forbilleder og Ideer for politiske, kulturelle og sociale Institutioner, er vi i alt for høj Grad tilbøjelige til at gaa til Stormagterne. Dette gælder ogsaa for vort Militærvæsen. Den danske Hær har ned gennem Tiderne været stærkt præget af preussisk-tyske og i mindre Grad franske Ideer. Naar det drejer sig om at finde Ideer til nyt Materiel, er dette vel nok sagligt begrundet. Men lige saa vigtigt som Hærens tekniske Udstyr er dens Aand og dens Tilknytning til Samfund og Folk. I den Henseende er det mere naturligt at søge vort Forbillede ikke hos en militariseret Stormagt, men i smaa aandsbeslægtede Lande som Schweiz, der ligesom Danmark har ca. 4 Millioner Indbyggere og er det Land i Europa, hvor Folkestyrets Tradition gaar længst tilbage.

Schweiz er først gradvis ned gennem Aarhundrederne groet sammen af en Række smaa Samfund: Kantonerne. Hærvæsenet var det ældste og i lang Tid det eneste Led i Fællesskabet. Edesforbundspagten af 1291 var fremfor alt en Militæraftale. Den almindelige Værnepligt blev indført i Schweiz førend i noget andet Land. Andetsteds i Europa nøjedes man længe med Lejetropper. Her mødte Borgere og Bønder Mand af Huse for at uddanne sig til Vaabenbrug og til Forsvar, naar det var nødvendigt.

Den schweiziske Hær er i udpræget Grad en *Folkehær* — eller »Militshær«, som det tekniske Udtryk lyder. Forbundsforfatningen forbyder udtrykkelig at holde en staaende Hær. Der gøres kun Undtagelse for et mindre Antal faste Instruktører (1939 ca. 300) og de ganske enkelte Officerer, der kommanderer Armékorps og Divisioner. Bortset fra disse Officerer, der anvender hele deres Tid i Hærens Tjeneste, er alle dens øvrige Medlemmer — lige fra Oberst til simpel Soldat — normalt beskæftiget i det civile Liv og har deres Levebrød der. De indkaldes kun til Militærtjeneste i korte Uddannelses- og Øvelsesperioder samt ved Mobilisering. Det hænder da ofte, at

en Universitetsprofessor i Avisen omtales som Kaptajn eller Oberstløjtnant, eller at man en skønne Dag bliver standset paa en Landevej af sin Tandlæge, som i Officersuniform kommanderer en Vagtafdeling. Af Forbundsforbundssamlingens Medlemmer havde ifølge en Opgørelse for nogle Aar siden ikke mindre end 30 Procent Officersrang.

En betydelig Del af Ungdommen deltager frivilligt i en Foruddannelse, der omfatter Gymnastik, Sport, Marcher — og i et vist Omfang — Skydning og Vaabenøvelser.

Værnepligten omfatter i Fredstid Aarene fra 20—48 Aars Alderen, i Krigstid fra 18—60 Aar. Rekrutuddannelsen er ret kortvarig — indtil 1934 kun 55 Dage i Infanteriet, senere efterhaanden forhøjet til 116 Dage. Men til Gengæld er der talrige Genindkaldelser paa 2—3 Uger.

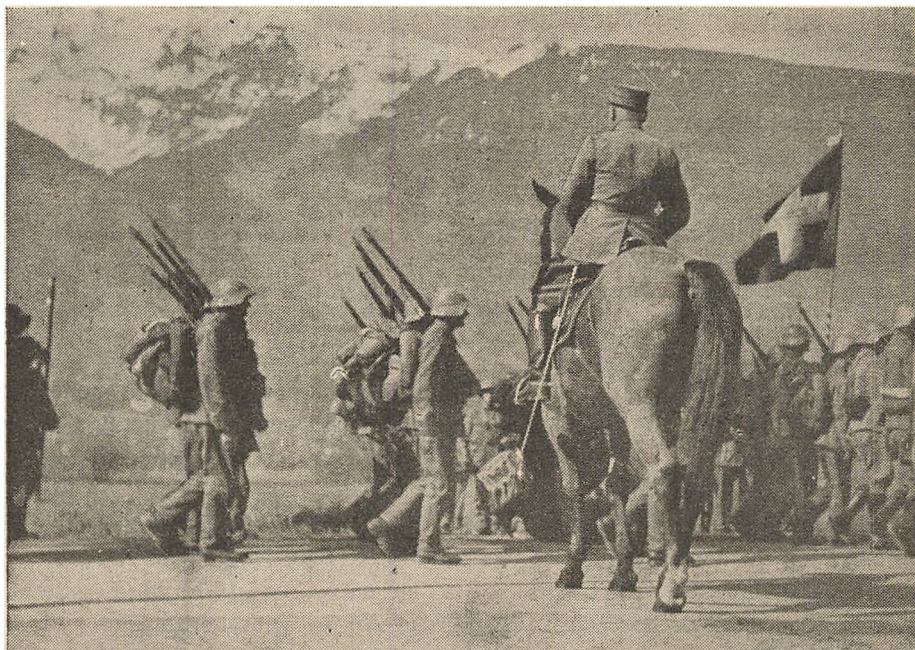
Genindkaldelserne, hvor de samme Officerer og Underofficerer Aar efter Aar mødes med et Mandskab, hvis Hovedstamme er det samme, har stor Betydning for Hærens Uddannelse og

Sammenhold. Takket være dem er der i Schweiz ved de store Indkaldelser i Krigstilfælde paa Forhaand Grundlag for et meget effektivt Samarbejde. Endvidere faar de schweiziske Officerer paa denne Maade en langt bedre Forberedelse til deres Gerning end Reserveofficererne i andre Lande.

Naar Officerskorpset ganske overvejende bestaar af Folk, der skal bruge deres Fritid til at forberede sig til militære Opgaver, kræves der naturligvis megen Energi og Pligtopfyldelse. Det er i Virkeligheden imponerende, at Embedsmænd, Forretningsfolk o. s. v. ned gennem Aarene ofrer saa megen Tid ikke alene paa det administrative Arbejde, en Officersstilling kan medføre, men ogsaa paa de Studier, der skal forøge deres militære Kundskaber.

Takket være dette særlige System har den schweiziske Hær undgaaet Kastevæsenet og er en i sjælden Grad demokratisk Institution, et vigtigt Led af hele Folkets Liv.

En anden Ejendommelighed er, at »Hjemsendelse« efter Rekrutuddannelse og Øvelser ikke foregaar paa samme Maade som andetsteds, hvor Officerer og Soldater afleverer deres Udrustning til Hærens Depoter. I Schweiz har alle Ret og Pligt til at tage Vaaben og Uniform med hjem og til Stadighed holde dem i Orden. En Gang om Aaret inspiceres Udrustningen af en Vaabenkontrollør. Naar en Soldat er færdig med samtlige Øvelsesperioder, bliver Militæreffekterne hans Ejendom. At Statens Skydevaaben udleveres de enkelte Borgere til Opbevaring i Hjemmet viser en meget stor Tillid til Befolkningens rolige Omdøm-

Schweiziske Hjemmeværnstropper defilerer forbi den kommanderende General.

me og sunde Sans; det kunde naturligvis ikke tænkes i et Land, hvor man med Rette eller Urette frygtede revolutionære Tendenser hos Borgerne.

I Danmark er i en lang Aarrække en meget stor Del af hver Aarsklasse gaaet fri ved Lodtrækning; endvidere er mange, der i og for sig godt kunde gøre Militærtjeneste, blevet udskilt ved Sessionsmyndighedernes Finkæmning. I Schweiz ligger Antallet af Udskrevne i Forhold til dem, der fremstiller sig paa Sessionen, langt højere end herhjemme.

Men selvom Antallet af dem, der gaar fri, kun udgør en forholdsvis ringe Del af den samlede Aarsklasse, søger man alligevel af Retfærdighedsgrunde at udligne den Forskel, der bestaar mellem dem, der indkaldes, og dem, der slipper for Indkaldelse. Naar man anerkender den almindelige Værnepligts Princip; at enhver vaabenfør Mand med sin Person skal bidrage til Fædrelandets Forsvar, er det urimeligt, at dette Offer — med det betydelige økonomiske Tab, det ofte betyder — faktisk kun ydes af en Del af de Værnepligtige. Det kan vel ogsaa tænkes, at der blandt de kasserede eller fritagne er nogle, der føler det som et Savn ikke at være med, og som derfor godt kunde ønske at yde et andet Offer som en Slags Erstatning.

Disse Synspunkter ligger til Grund for det schweiziske »Værnepligtsbidrag«, der blev indført i 1878.

Schweiziske Borgere i den militærpligtige Alder skal, saafremt de ikke yder personlig Militærtjeneste, betale et aarligt Værnepligtsbidrag: et fast Beløb af 6 Francs pro persona med et Tillæg i Forhold til Vedkommendes Indtægt og Formue; den samlede aarlige Ydelse kan herved stige til 3000 Francs for de allermest velhavende. Naar en eller flere Aargange Værnepligtige rammes af overordentlig Tjenestepligt, som den langvarige Grænsebevogtning under Krigen, kan de Værnepligtige i samme Aldersklasse, der er fritaget for Militærtjeneste, faa Bidragspligten forhøjet indtil det dobbelte af det sædvanlige.

I Tiden før Krigen indbragte Værnepligtsbidraget fra 9—11 Millioner Francs om Aaret; under Krigen steg Beløbet til henimod det dobbelte. I det store og hele synes denne Ordning at være naturlig og rimelig.

Med en saa kort Tjenestetid som den, der gælder i Schweiz, kunde man mene, at Spørgsmaalet om de indkaldtes Forsørgelsespligter maatte være mindre vigtigt end i de Lande, hvor Militærtjenesten varer 1, 2 eller 3 Aar. Men det maa huskes, at Værnepligten foruden Rekrutuddannelsen medfører en lang Række Øvelsesperioder, som

Hjemmeværnstropper fra Zürich.

i Løbet af de følgende 20 Aar mange Gange tager de Værnepligtige bort fra Hjemmet i 2 eller 3 Uger ad Gangen. Under Krigen, da en betydelig Del af Hæren til Stadighed var indkaldt, havde Problemet et langt større Omfang. Hundrede Tusinder af unge og ældre fik deres Arbejdsforhold og Fortjenstmuligheder afbrudt for lang Tid.

I Fredstid kan Slægtninge af Værnepligtige, som paa Grund af disses Militærtjeneste kommer i en »Nødtilstand«, under visse Betingelser faa Understøttelse, der ikke betragtes som Fattighjælp.

Under Krigen var der almindelig Enighed om, at det ikke var nok at sikre de Indkaldte og deres Familier Understøttelse i Trangstilfælde. Der blev da indført et nyt og meget mere omfattende System, som kaldes »Ordning vedrørende Erstatning for Tab af Løn eller Fortjeneste« og helt lader Spørgsmaalet om Trang ude af Betragtning. Naar en Værnepligtig, der hører til et af de Erhverv, Ordningen omfatter, anmoder om »Erstatning«, er der ikke Tale om en nærmere Undersøgelse af hans økonomiske Forhold; at han

gør Militærtjeneste er tilstrækkelig Begrundelse.

Midlerne til Gennemførelse af »Løn- og Fortjenesteordningen« tilvejebringes ved Bidrag fra samtlige Arbejdere, et tilsvarende Beløb af Arbejdsgiverne og desuden ved Bidrag fra det offentlige. Naar den Værnepligtige har egen Husstand, udbetales der under hans Indkaldelse en »Husholdningererstatning« op til et Maksimum af 90 pCt. af hans sædvanlige Dagløn. Ogsaa enligstillede Værnepligtige faar et Erstatningsbeløb, der dog er meget beskedent.

Ordningen vedrørende »Fortjenesteerstatning« sikrer selvstændige Næringsdrivende i de vigtigste Erhverv en vis Indtægt under deres Indkaldelse. Bidrag til denne Ordning ydes af Hovedpersonerne i Erhvervene samt af det offentlige.

Det er af stor Betydning for Forholdet mellem de forskellige Samfundsgupper, at man har faaet gennemført en Ordning, der i saa høj Grad betoner Solidariteten indenfor hele Folket. Paa dette Omraade som paa saa mange andre har Schweizerne forstaaet at knytte Værn og Folk tæt sammen.

LÆSERNE HAR ORDET

Brev fra en Statsløs

Maa jeg som Statsløs, der 10 Aar har været her i Landet, have Lov til at sige Dem Tak for Deres udmærkede Indlæg »Vore Statsløse« i Nr. 12.

Mig bekendt er det første Gang, at en dansk Avis tager dette Problem op og tager saa modigt Parti for de Statsløse. Vi havde haabet, at Sejren vilde bringe os en Anerkendelse de jure som danske Statsborgere, men da vi kom hjem fra Sverige, maatte vi konstatere, at Politiet og andre Myndigheder ikke ansaa os for ligeberettigede med Danskere. Det var en stor Skuffelse for os, thi i Sverige blev vi af Myndighederne der de facto behandlet som Danskere.

To Tusind Statsløse er Intet Problem i Forhold til de 300.000 tyske Flygtninge, som har det godt paa Danmarks Bekostning. For os Statsløse gælder det ikke blot om at have det danske Pas som et Stykke Papir i Hænderne, men vi ser deri, at Danmark anerkender vore Bestræbelser: at tale dansk, føle dansk og sætte os ind i dansk Mentalitet. Vi vil, at vore Børn, som kun taler Dansk, ikke bliver tilsløset i Skolen, naar det oplyses, at de ikke er danske, men kun »statsløse«. Min 4-aarige Dreng sloges forleden paa Liv og Død med en større Dreng, som drillede ham med, at han ikke var dansk, men svensk! (Han talte nemlig efter Opholdet i Sverige endnu lidt svensk.)

Vi har for 10 Aar siden eller tidligere brudt med det, som man tidligere kaldte sit Fædreland. Vi har gennem vort frivillige Eksil allerede dengang dokumenteret, at vi ikke mere har noget fælles med en af Forbrydere regeret Nation. De allerfleste af os er i de 10 Aar blevet akklimatiseret saa meget, at vi faktisk er blevet til Danskere.

Mange Danskere har først i Sverige lært at forstaa, hvad det betyder at komme til et fremmed Land. Og saa maa man ikke glemme, at Sverige modtog alle med aabne Arme, men det gjorde Førkrigens Danmark bestemt ikke. Jeg nævner i denne Sammenhæng blot, at Rigspolitiet dengang havde utallige »Pelvinger«, som gjorde Livet til et Helvede for os Flygtninge.

Ingen af de politiske Partier i Danmark har nogensinde rørt en Finger for os, selv om det stod aldrig saa højt skrevet paa deres Parti programmer med Humanitet, Asylret osv. Alle Justitsministre har betragtet os som en uønsket Byrde, de helst vilde være fri for.

Nu sætter vi vor Tillid til Modstandsbevægelsen og ved, at Minister Mogens Fog forstaa vor Situation. Vort Haab er, at Modstandsbevægelsen kan feje det snæversindede Kontorlusseri til Side, som opbygger formelle Forhindringer og forskanser sig bag Fremmedloven.

Vi takker »Frit Danmark« for, at det har talt vor Sag og haaber, at det vil bidrage til at tage Problemet op — med det samme Med Tak for Optagelsen.

Dr. Manfred Schloss.

Diskussion om »Friheds-Partiet«

Kære Dr. Lis Jacobsen.

I Deres Artikel i Nr. 12 af »Frit Danmark« efterlyser De et nyt Parti, et venstreorienteret, med positiv national Indstilling, som de kalder »Frihedspartiet«, idet De mener at vide, at de i Øjeblikket eksisterende Venstrepartier, alle

uden Undtagelse, tager Afstand fra denne »positive nationale Indstilling«.

De lader dog Deres Beundring for de danske Kommunisters skinne igennem paa Grund af disses aktive Indsats under Krigen mod Undertrykkerne, men hvad kalder De da denne Indsats? Viser den Mangel paa »positiv national Indstilling«?

At kræve Nationens Værdier, som frembringes og skabes af den arbejdende Befolkning, retfærdigt fordelt mellem denne Befolkning; at kræve den planløse Produktionsform afskaffet, den Produktionsform, som uundgaeligt fører økonomiske Kriser eller Krige med sig, og som har tilføjet ogsaa vor Nation Smerte og økonomiske Tab; at kræve Nationens Støtte til de Unge, der af økonomiske Grunde er afskaaret fra at læse videre eller studere; at kræve Frihed og Retfærdighed; altsammen Ting, som styrker og stabiliserer en Nation; er det at tage Afstand fra en »national positiv Politik«? Nej, men det er jo netop disse Krav, vore 2 store Socialistpartier, Kommunisterne og Socialdemokraterne, de to venstreorienterede Partier, stiller sig bag!

Stalin skrev allerede i 1912 en hel Bog om det nationale Spørgsmaal. Havde De læst den og iøvrigt gjort Dem den Ulejlighed at undersøge de nationale Anliggender i Unionen af Sovjetrepublikker, hvor hver enkelt Republik har sine egne nationale Rettigheder, sit eget nationale Raad, valgt af Republikens Befolkning og bestemmende alt Republikens vedrørende, vilde Deres Artikel sandsynligvis have antaget andre Former. . . .

En hel anden Ting er, at Dannelsen af flere Partier vil kunne faa Følger i direkte nedbrydende Retning for Nationens Sundhed, idet en saadan Udvikling vilde gaa ganske paa Tværs af de Bestræbelser, der for Tiden lægges for Dagen af de ovennævnte Socialistpartier, gaaende ud paa at sammensveje hele den arbejdende danske Befolkning i *een Blok*, mod den nationale, folkefjendlige Reaktions-Klique her i Landet.

Flere Partier vil kunne bringe Splitelse og Forvirring i Befolkningslagene, ligesom de vil virke som en Hæmsko for, at de »politiske Hjemløse«, som De kalder dem i Deres Artikel, der har den »venstreorienterede, og samtidig positive nationale Indstilling«, nogensinde finder deres virkelige »Hjemsted«, nemlig i de samarbejdende Socialistpartiers Rækker.

Ærbødigst

Korrespondent Georg Broe.

Lad os faa et nyt Parti

Saa kom da endelig det forløsende Ord. Med Dr. Lis Jacobsens Opfordring til at danne et aandeligt og socialt venstreorienteret og samtidig nationalt indstillet Parti er alt det sagt, som Tusinder af Vælgere har gaaet og ventet paa, og som af Aldersklasserne mellem 21 og 25 Aar er imødeset med Længsel, fordi de ellers ikke havde noget at bruge den Valgret til, som de maa-

ske vil faa, naar det første Valg er overstaaet.

Der har aldrig før været saa mange Vælgere her i Landet, der har følt det samme som Dr. Lis Jacobsens gamle Postmester, der maaske endda inden Valget bliver berøvet den sidste Udvej ved en Sammenlutning mellem Socialdemokratiet og Kommunisterne.

Tusinder af Vælgere, der hidtil har stemt paa de gamle Partier, og som endnu i 1943 lod sig lokke til at stemme paa Samlingspartierne Kandidater som en Protest mod Nazismen for bagefter at se deres Stemmeafgivning blive misbrugt og gjort til Tilslutning til Scaveniuspolitikken, har lyttet og spejdet efter det nye Parti, der skulde komme for at virkeliggøre det Program, som Frihedsraadet opstillede i Pjecen: »Naar Danmark atter er frit«.

Jeg er ikke blind for, at de Folk, der gik ind i den aktive Modstand mod Undertrykkerne, ikke alle er af samme Opfattelse, naar det gælder Fremtidens Politik. Vi var imidlertid enige om det væsentligste, og vi lærte under Kampens haarde Vilkaar at forstaa og respektere hverandre, og navnlig var vi — naar Kommunisterne og Dansk Samling-Mændene fraregnes — enige om, at de Partier, vi tidligere havde tilhørt eller stadig tilhørte, ikke i Besættelsesaarene havde handlet saaledes, at de fremtidig havde gjort sig fortjent til vor Støtte.

Vel var der inden for alle Partierne Folk, der gennem alle Besættelsesaarene bevarede en rank Ryg og aldrig glemte, at de først og fremmest var Danske, men der var forholdsvis færre af dem paa Rigsdagen end ude i Folket. Selv om de Kandidatopstillinger, der allerede har fundet Sted, viser, at nogle af de mest kompromitterede bliver renset ud, kan det dog allerede nu ses, at en Udrensning til Bunds ikke vil finde Sted. Ja, man har endog set en Folketingsmand blive vraget af Vælgere i sin gamle Kreds for derefter at blive opstillet i en anden Kreds, hvor der er Mulighed for Valg.

Det skal indrømmes, at Overenskomsten mellem Frihedsraadet og Samarbejdspartierne medførte, at vi slap lettere over Overgangstiden fra Krig til Fred, end vi vilde være sluppet uden den, men det er lige saa sikkert, at skønt Frihedsraadet sad med alle Trumfer paa Haanden, er det kommet til at sidde med Sorteper ved Spillet Slutning.

Det saa ikke daarligt ud, at Frihedsbevægelsen fik 9 Ministre i den nye Regering, og at yderligere nogle af de gamle Partiers Ministre var Folk, der enten havde taget aktivt Del i Modstandsbevægelsen eller været venligt indstillet overfor den. Det er imidlertid begrænset, hvad der kan naas i Tiden fra Kapitulationen til det nye Valg. Naar det har fundet Sted, uden at Modstandsbevægelsens Folk har haft anden Mulighed end at stemme blank eller finde tilbage til de gamle Partibaase, skal vi nok faa at se, hvor vor Repræsentation i Regeringen bliver af. Det er der for saa vidt ikke noget at sige til. Vi er jo alle Tilhængere af Parlamentarismen, og en Repræsentation i Regeringen uden Støtte i Parlamentet kunde vel være naturlig i Overgangsperioden, men den lader sig ikke opretholde i Længden.

Skal Frihedsbevægelsens stolte Maal blive andet end et skønt Fata Morgana,

maa vi have det Frihedsparti, eller hvad det nu skal hedde, som Dr. Lis Jacobsen slaar til Lyd for, og vi maa have det allerede til det forestaaende Valg, hvis den gunstige Tid ikke skal forpasses. Findes der ikke en Rigsdagsmand, der vil anmelde Partiet, vil det være den letteste Sag af Verden i Løbet af faa Dage at skaffe de nødvendige Underskrifter paa Anmeldelsen.

Hvad der skal til er, at nogle af de Mænd, der i Besættelsens onde Dage ved deres Arbejde — skønt ingen kendte deres Navne — skabte sig en saadan Position, at de blev betragtet og adlydt som Danmarks virkelige Regering, sætter sig i Spidsen for Arbejdet. Resultatet skal nok vise sig at overstige de dristigste Forventninger.

Journalist Carl Christensen.

Da Modstandsbevægelsen ikke er en Stat i Staten, men selve Staten, saa har den hjemløse Fru Lis Jacobsen Ret. Modstandsbevægelsen bør lade sig opstille som Parti; derved faar vi konstatere, hvor forsvindende ringe en Del af den danske Befolkning den repræsenterer. Endnu er det ikke kommet dertil, at den store Masse, ved Indgivelse af den daglige lille Dosis Frihedskæmper, er blevet saa suggereret, at den fuldstændig lader sig lede af et Diktatur, bestaaende af Professorer og andre Overklassemænd. Fordi man er en dygtig Professor, kan man godt være en forbandet skidt Politiker. Det skal ogsaa nok vise sig, at det, man foregiver at ville — samle den danske Befolkning om Friheden — bliver det modsatte, nemlig — Splittelse og Tvang under Diktatur.

Da jeg er Arbejder og ikke ønsker at blive interneret, maa jeg nøjes med at underskrive

Demokrat.

Herr Redaktør!

I Otto Gelsted's Artikel i Nr. 12 om-taler han en norsk Digter *Leif S. Rode*, der »i al Fald uden for Norge var aldeles ukendt.«

Det er nu ikke helt rigtigt.

I 1937 var *Højesteretsadvokat Leif S. Rode* hernede, udsendt af de norske Studenter til at repræsentere Norsk Studenterroning ved »Dansk Forening for Rosport«s 50-Aars Jubilæum. Ved den Lejlighed læste han et Digt op, han selv havde skrevet, et for Anledningen pragtfuldt Digt. Og det blev deklameret med en saa fuldendt Virtuositet, at Poul Reumert ikke kunde gøre det bedre.

Jeg skriver et Par af Stroferne af til Dem, for at De kan se, hvor »frem-synt« Rode var dengang.

Jeg selv har vært med over 30 år hvor roernes vej mellem landene går — men aldri jeg stevnet mot Danmarks byer saa tungt under presset av uværsskyer.

Vårt ildnende varselsrårp: »alle mann klare idag jo saa selsom en dobbeltbund har. Når det neste gang lyder — betyr det

at våren skal blinke i andre slags våpen enn åren?
Rich. Bager.

Hvor er Kvinden?

Frihed, Demokrati, Retfærdighed! — Hvad betyder det altsammen, saa længe den ene Halvdel af Danmarks Befolkning over-

hovedet ikke bliver spurgt — endsige er medarbejdende der, hvor Afgørelserne træffes og Ansvaret ligger. Vist ikke et eneste Sted har man haft Bud efter Kvindene. — Frihedsraadet, Ministerlisterne o. s. v. Her raader den sorte Nazi-Aand og de mange Aars Paavirkning fra Syd baade før og under Besættelsen stadig. Den danske Husmoder f. Eks. har under Krigen, — hvad ogsaa anerkendes fra alle Sider — baaret sin store Andel af Byrden og gør det vedblivende. Hun har med Dygtighed forvaltet Millioner, ja Milliarder, og varetager den største Del af Landets Økonomi, men der er ikke Brug for hendes Mening eller Raad, der hvor det hele skal lægges til Rette og Afgørelserne træffes. — Har Danmark vedblivende Raad til at undvære Kvinden i Landets, Amternes, Byernes, Sogdenes og Foreningernes Styrelser og Raad?

Naar selve Frihedsbevægelsen svigter her, hvorledes skal det da gaa i et fremtidigt »frit Danmark«?

En Interesseret og trofast Aalborglæser.

Herr Redaktør!

Jeg tillader mig høfligt at gøre opmærksom paa, at Deres Artikel i No. 12 paa Side 10 »En By bygges op« nøje minder om Professor Niels Nielsens Redegørelse for Wiborgs Genopbygning, efter at Finnerne havde generobret den i 1941.

Hvad angaar *Leif S. Rode's* smukke Digt om de norske Buschauffører, tillader jeg mig at henvise til et dansk Digt med lignende Motiv »Bonden fra Lemvig«. Var det ikke *H. P. Holst*, der i sin Tid skrev det?

Deres ærbødige

J. A. H.

TILLIDSTAB SOM SÆRLIG STRAF

(fortsat fra Side 2)

bliver til stor Vilkaarlighed; den offentlige Menings Hukommelse er meget kort. Da det ikke drejer sig om Forbrydelse i vanlig Forstand, er det naturligt, at ogsaa den retslige Bedømmelse faar en usædvanlig Karakter og rammer just dér, hvor Krænkelsen har sat ind: det nationale Fællesskab.

I den danske Straffelovgivning om Okkupationstiden har man som bekendt ogsaa indført Begrebet »Tab af almen Tillid«, men ikke som selvstændig Straf, kun som Tillæg til Fængselsstraf. Tillidstabets Retsvirkninger kan sammenfattes deri, at vedkommende skal stilles udenfor det politiske Liv og mister Ret til at indtage en Stilling, hvorom man tør sige, at det bør være et offentligt Krav, at Indehaveren nyder et vist Mindstemaal af Tillid mellem sine Medborgere. At man i Danmark bør gaa et Skridt videre ad denne Vej, er i mine Øjne klart. Det er

muligvis sundt og rigtigt, at man i Straffelovstillægget har sat Minimumsstraffen saa højt, at kun de allergroveste Forbrydelser kommer indenfor Rammene, men Staten kan og bør ikke undlade at bidrage til, at Udrensningen af de Danske, der har gjort sig skyldige i grov »indignité nationale«, bliver foretaget paa forsvarlig og retfærdig Maade. Nu maa man ganske vist indrømme — til vor Skændsel — at det vilde være en aldeles uoverkommelig Opgave, hvis Staten skulde tage sig af alle de Tilfælde af »indignité nationale«, der har fundet Sted under Besættelsen. Hertil maa Svaret lyde: ja, det er rigtigt, men det er langt fra alle Forhold af denne Art, der har offentlig Interesse; en saadan opstaar først i det Øjeblik de paagældende Personer indtager en saadan Stilling i Samfundet, at de kan siges til en vis Grad at repræsentere dansk Myndighed eller dansk Kultur. Dette Synspunkt er ogsaa godkendt ved Udstedelse af en særlig Lov om Udrensning

mellem Tjenestemænd, der fastsætter, at Tjenestemænd, der har vist en national uværdig Holdning, kan miste deres Embede, eventuelt uden Pension.

I Konsekvens heraf maa der indføres en Lov, hvorefter almen Tillid skal fortabes af de Personer, der uden at være Tjenestemænd indtager ledende Stillinger indenfor dansk Erhvervsliv og Kultur, forsaavidt de paa tilsvarende Maade groft har svigtet de særlige Pligter overfor Nationen, der paahviler dem. I ren strafferetslig Henseende kan man ganske vist — selvfølgelig — ikke gøre Forskel paa Folk alt efter deres mere eller mindre ledende Stilling indenfor Samfundet, men det er noget helt andet, naar det drejer sig om Forsømmelse af Kravet om »dignité nationale«: her har »de ledende« særlige Rettigheder og Pligter, og derfor er det ogsaa naturligt, at de i givet Fald har et særligt retsligt Ansvar. Man vilde heller ikke kunne indføre en social Forskel af denne Art i Lo-

ven, hvis det drejede sig om Straffe af normal Art, men det er noget andet, naar Sagen angaar Tab af almen Tillid: det alvorlige ved en saadan Dom er jo ikke Fortabelsen af Stemmeret i offentlige Anliggender, men netop Fortabelsen af Retten til at optræde i ledende Stillinger indenfor Samfundet. (Hvis man vil se meget rigorøst paa dette Forhold, kan man eventuelt udelade Fortabelsen af Stemmeret i Bestemmelserne om Tabet af almen Tillid som Særstraf; eventuelt vil ogsaa andre Modifikationer være anbefalelsesværdige.)

Hvis man sammenligner »Tab af almen Tillid« med en Tjenestemand's Fortabelse af sin Stilling, kan Ikke-Tjenestemanden synes at blive ramt haardere end Tjenestemanden ved tilsvarende Forseelse. Dette Misforhold eksisterer vistnok kun for en formalistisk Betragtning. I Virkeligheden bliver der ikke nogen Forskel paa, om en Tjenestemand mister den Stilling, han har faaet tildelt af det offentlige, og om en Privatmand af det offentlige ikendes Tab af almen Tillid. En anden Sag er, at man sikkert bør være noget mindre streng overfor »de ledende Mænd«, der ikke er Tjenestemænd, end overfor Tjenestemænd. Det er en simpel Følge af Forskellen paa Statens Ansvar i de to Tilfælde; men det angaar ikke det væsentlige ved Sagen.

Sager af denne Art bør formentlig indføres for de Domstole, der paadømmer Sagerne i Henhold til Straffelovs-tillægget. Det vil skabe den største Ensartethed og bringe Sagerne frem for det Forum, hvor der i Forvejen er samlet den største Sagkundskab om de Personer og Forhold, det drejer sig om. Der er ingen Anledning til at skabe et særligt Tribunal som for Tjenestemændene, hvor der jo i Forvejen bestaar et administrativt Apparat og findes et vist Analogon i de almindelige Tjenestemandssager.

I den norske Lovgivning er der fastsat 10 Aar som Minimumsgrænse for Varigheden af Tillidstabet. Det vilde efter mit Skøn være rimeligt hertilands at sætte Grænsen langt lavere, f. Eks. ved to Aar. De Sager der vil komme for, vil omfatte Forhold, der dækker en bred Skala af Nuancer, og det er naturligt at give den dømmen-

de Myndighed saa rige Muligheder som gørligt for at variere Vurderingen. Og de Argumenter, der har bevirket, at man har sat Fængselsstraffens Minimum saa forholdsvis højt som til 4 Aar, har ikke nogen Betydning der. Ved selve Begrænsningen af den Kreds af Personer, Lovgivningen omfatter, har man Sikkerhed for ikke at komme ud for Masseprocesser med fordærlige Følger baade for Retsmaskineriet og for den senere Udvikling. Endelig kan man jo anlægge Definitionen af de strafbare Forhold saaledes, at Tallet yderligere begrænses. Hvis Grænsen sættes for højt, risikerer man, at Domstolene frikender over en lav Sko af Angst for at ramme for haardt. Man vil maaske indvende, at Tillid ligesom Ære er et Begreb af saa absolut Karakter, at en saadan Begrænsning er urimelig. Her gælder det om ikke at hefte sig for strengt ved Betegnelsen »Tab af almen Tillid«. Ved at variere mellem »for to Aar« og »for stedse« giver Domstolen sin tydelige Angivelse af, hvorledes den vurderer Sagen, ganske som med Variationen indenfor Fængselsstraffe; den finere Bedømmelse, Mand og Mand imellem, af en Mands Ære og af den Tillid, man kan vise ham, bliver ikke dikteret af det offentlige.

Den Indvending man vel først og fremmest vil gøre mod et Lovforslag af denne Art, er at det gaar ind paa det Omraade, der bør overlades til det private Initiativ. Men de Maaneder, der er gaaet siden Kapitulationen, maa dog have vist tilstrækkeligt tydeligt, at ad privat Vej kan man ikke faa gennemført en Udrensning af de ledende Mænd, der har fornedret Nationen og de Institutioner, de er knyttet til gennem uværdig Holdning overfor Tyskerne. Funktionærer og Arbejdere kan blive »udrenset« ad kollegial Vej, men ikke f. Eks. Fabriksledere eller Godsejere; og den private Udrensning er ganske magtesløs overfor Udøvere af de liberale Erhverv. Hvis Udrensningen skulde ske ad privat Vej, maatte det være ved en Slags Boycot, men dette er i Virkeligheden en umulig Vej at gaa. Jeg husker, at der under den sidste Periode af Besættelsen var stor Ophidselse i et Kvarter af København over en Bager, der gjorde alt

hvad han kunde for at sælge saa mange Flødeskumskager som muligt til de tyske Flygtninge; og mange svor og bandede paa, at det skulde blive husket, de vilde aldrig mere komme i hans Butik. Man kan med usvigelig Sikkerhed sige, at saadanne private Forbandelser har en overordentlig kort Effektivitet: hvis Bageren har gode Kager, varer det ikke længe, inden han faar den samme Søgning som før. I saadanne Tilfælde maa man akceptere Kvarterets Dom som den endelige; den repræsenterer virkelig »Nationens Dom«; man maa — eventuelt — nøjes med at ærgre sig over, at Glæden over gode Kager er saa meget holdbarere end Forargelsen over nationale Forseelser. Noget lignende vilde sikkert ske, hvis man f. Eks. indskrænkede Afstraffelsen af en Forfatter til Boycotning af hans Bøger: det vilde faa en kort Varighed og ramme tilfældigt; men her er Sagen saa vigtig, at Staten, der har en »lang Hukommelse«, maa gribe ind og sørge for, at ikke en tilfældig Kreds af nogle faa tusinde Læsere forflygtiger den Dom, Folket som Helhed maa og skal fælde over Vedkommende.

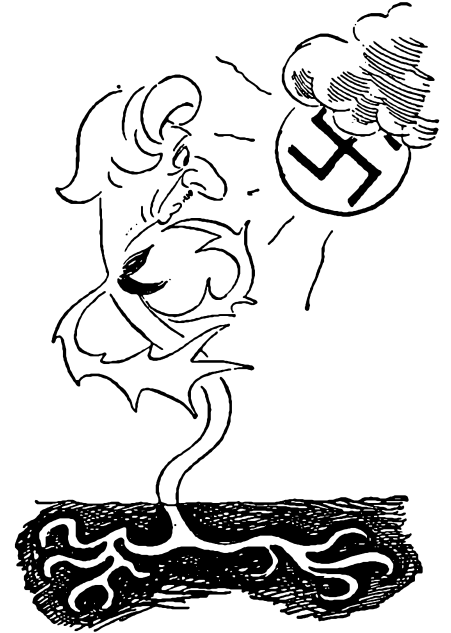
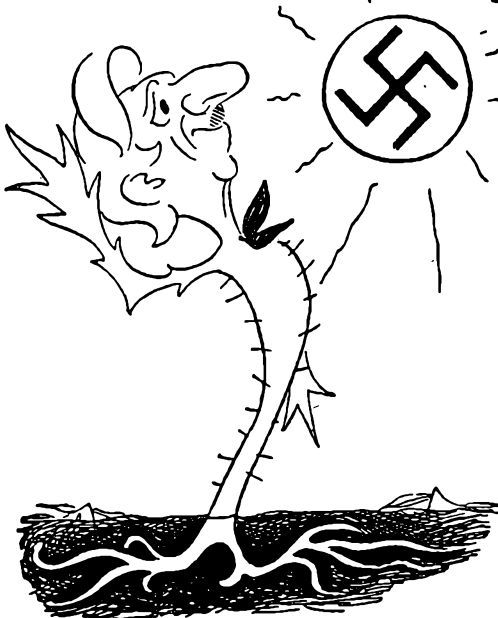
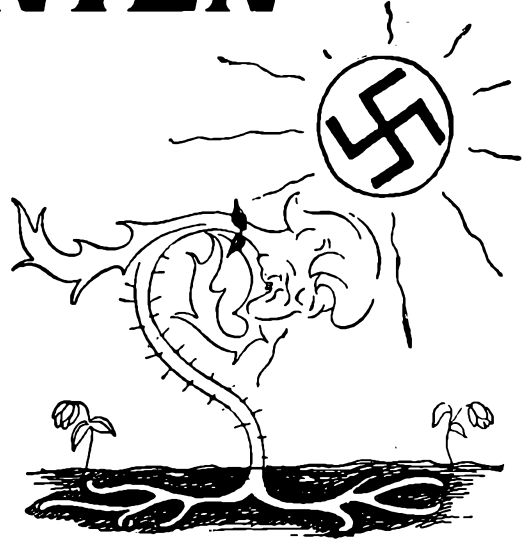
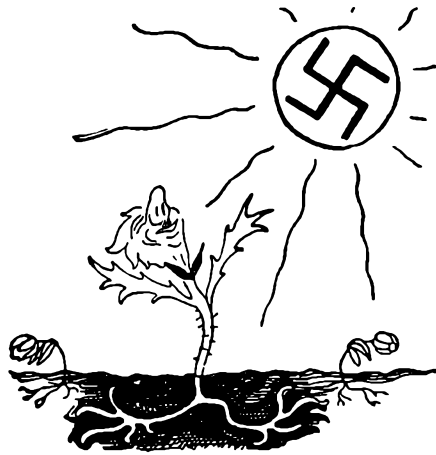
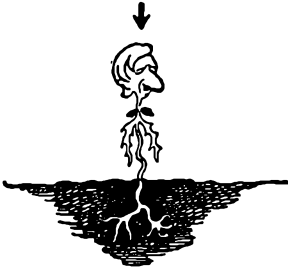
— — —

Hvis et Lovforslag af den skitserede Art bliver gennemført, vil det formentlig ikke komme til at ramme saa forfærdelig mange Mennesker (man kan skønsvist ansætte ca. 400), men paa den anden Side vil Domme efter en saadan Lov komme til at slaa haardt. Men det kan ikke nytte noget andet: vi faar ikke den Ro og Harmoni, vi tilstræber, hvis der ikke fra det offentlige Side gøres en virkelig Anstrengelse for at faa gjort op med Besættelsestidens Synder, ogsaa de der ikke er saa haandgribelige som Angiveri og Tortur. En Række Mænd i høje Stillinger, der har gjort deres til at fornedre Danmark i Ly af den tyske Beskyttelse, gaar endnu den Dag i Dag ganske uantastede omkring imellem os og fortsætter i deres store Stillinger. Dette Forhold bidrager mægtigt til at styrke den Forestilling, at Krigstiden skal betragtes som en Periode, man kan sætte en Parenthes om og bør glemme saa hurtigt som muligt. Hvis vi intet har lært af Krigstiden, er de fem Aars haarde Oplevelser kun Tragødie.

Carsten Høeg.

UKRUDTSPLANTEN

THUNEKUM
VANITATIS

DEMOKRATIETS SKOLE (fortsat fra Side 3) en højere Undervisningsform, og samtidig give de Elever, der ikke kan naa videre, en passende afsluttende Undervisning, saa de ikke fremtræder som et Affaldsprodukt. Dette kan givetvis ikke gøres ved en ensartet Behandling og ensartede Krav til Eleverne, og da Navnet Enhedsskole bringer Associationer i Retning af en saadan Ensartethed, er det maaske bedre at bruge Navnet *Helhedsskole* for den Skoleform, som i det følgende skal skitseres, og hvis pædagogiske Ideal er at gøre hver Elevs Udvikling til en Helhed, og som først og fremmest har det sociale Ideal at skabe en social Helhed paa Trods af Intelligensforskellighederne hos Børn.

Helhedsskolens sociale Fortrin.

Det er ikke alene den demokratiske Skoles Opgave at give de intelligente fra alle Samfundslag Mulighed for at faa en Udvikling, der fører frem til de ledende Stillinger i Samfundet. Gaar man ind for et Folkestyre, har Skolen ogsaa den Opgave at sørge for, at denne Udvælgelse finder Sted, uden at Samfundet derved deles i adskilte Lag efter Intelligensen. Den intelligente større Betydning maa fremkomme som Resultat af det Arbejde, han ved sin større Intelligens virkelig præsterer i Samfundet, og ikke ved Privilegier, han en Gang for alle har erhvervet sig ved gennem Eksamen at rykke op i en privilegeret Klasse. Paa den sidste Maade bliver den intelligente saa at sige dobbelt belønnet. »Stempler« vi i 11-Aars Alderen en Elev som intelligent, giver vi ham allerede en Række Fordele, som gaar ud over det rimelige. Han faar ikke alene Lejlighed til at udvikle sine Færdigheder efter sin Evne, hvad jo er naturligt, men der bliver paa Forhaand forbeholdt ham en bedre Plads i Landets almindelige Kulturliv og sociale Liv gennem den højere Undervisning, han faar i disse Emner. Et Folkestyre maa hvile paa et reelt Folkefællesskab, hvor alle maa kunne samarbejde.

Helhedsskolen bør indeholde en fælles Linie gennem hele Skoletiden lige til det 18. Aar, omfattende Historie, Litteratur og Naturfagene. Med dette Stof skal Eleverne arbejde og arbejde

sammen, men ikke i den Betydning, at det skal tilstræbes, at de »lærer det samme«. Gennem Gruppearbejdsformen kan de arbejde saaledes, at den dygtigste faar det Udbytte, der svarer til hans Intelligens, den ringere sit Udbytte.

Helhedsskolens pædagogiske Fortrin.

En saadan Skoleform vil automatisk medføre, at der lægges stor Vægt paa individuelt Arbejde. Det er indlysende, at opgiver man at fordele Eleverne i forskellige Skoler efter Intelligensen, maa der inden for samme Skole være Mulighed for, at Eleverne, naar det gælder Tilegnelsen af Færdighedsfagene, f. Eks. Sprog og Regning, kan lære i individuelt Tempo. Lige saa fast Klasesammenholdet maa være ved Arbejde med Samfundsfagene (Historie, Naturfag osv.), lige saa elastiske maa Rammerne være i Færdighedsfagene. Eleverne bliver her samlet efter Intelligens, f. Eks. til Særkurser i Sprog og Matematik fra forskellige Alderstrin, og inden for det enkelte Kursus delt i Hold, eller arbejder hver for sig paa det Trin, de nu er. Saaledes er Helhedsskolen den eneste konsekvente Skoleform for Gennemførelse af individuelt Arbejdes Princip. At lade Eleverne arbejde individuelt i nogle Aar og saa samle dem til en Eksamen med ens Krav er meningsløst. Men man vil kunne skabe en naturlig Helhed i hver enkelt Elevs Udvikling, idet al Færdighedstilægnelse vil blive ordnet trinvis, saa hvert Trin indeholder sit bestemte Færdighedsomraade med et Maal i sig selv (ikke blot som Forberedelse til næste Trin). Eleven vil gennemarbejde de Trin, han kan magte i Løbet af Skoletiden, og derved faar man en naturlig Sortering efter Evnerne. Den obligatoriske Undervisning vil for Færdighedsfagenes Vedkommende ophøre ved 15-Aars Alderen, men vil for de Elevers Vedkommende, der skal have Faguddannelse eller studere, fortsætte til 18-Aars Alderen.

Et enestaaende Skolekompleks.

Alt dette er jo ret teoretisk, men der er ikke noget, vi Pædagoger mere

ønsker end at faa Lov til at gennemføre det i Praksis. Derfor har *Frit Danmarks Lærergruppe* og *Socialpædagogisk Forening* henvendt sig til Undervisningsministeren med Anmodning om at faa Lov at gennemføre en saadan Helhedsskole paa den nyopførte tyske Privatskole i Emdrup i København. Men for at kunne gennemføre det helhedsomfattende Syn paa Opdragelsen mener vi, det er nødvendigt at begynde med Børnene som spæde, hvorfor vi har anmodet om at faa en *Vuggestue*, hvor Børnene kan faa Pleje og Pasning i Overensstemmelse med moderne Børnepsykologi. Desuden bør der selvfølgelig være en *Børnehave* tilknyttet Forsøgsskolen, saa det psykologisk-pædagogiske Arbejde, der er paabegyndt i Vuggestuen, uden Afbrydelse kan fortsættes fra Vuggestuen over Børnehaven til den egentlige Skole, hvor de to første Klasser skal være Børnehaveklasser og hvile paa Barnets frie, skabende Arbejde. For at Børnene ogsaa kan have Mulighed for at tilbringe deres Fritid paa den mest udviklingsfremmende Maade, maa der desuden være knyttet et *Fritidshjem* til Skolen.

Men Planen gaar videre endnu, og det er godt, at Emdrup Skole er stor. Foruden at *Lærerhøjskolen* skal flyttes derud, gaar Forslaget endvidere ud paa at knytte Uddannelsen af de forskellige Arter Pædagoger hertil. Planen gaar ud paa at lægge et *Seminarium for Uddannelse af Smaabørnspædagoger (Børnehavelærerinder) og Fritidslærere*, samt et *Statsseminarium for Uddannelse af Lærere og Lærerinder*. Et saadant findes ikke Øst for Storebælt, saa det maa siges at være haardt tiltrængt. Betydningen af at have knyttet Seminarierne til denne store Forsøgsskole, hvor Pædagogikens og Psykologiens Erfaringer for første Gang i Danmark skal prøves i en Skole strækkende sig fra Vuggestuen til Studentereksamen, kan ikke vurderes højt nok. Danmarks frisinde Pædagoger ser med Længsel hen til den Dag, da Emdrup Skole tømmes for Flygtninge, idet man inden den Tid haaber at have Undervisningsministerens Sanktion til at begynde Forsøget.

Ib Hauge.

DE NYE BØGER

Mændene bag Ansvar den 9. April.

Kaptajn i Generalstaben Poul Digmann anmelder P. M. Norups: »Hæren, der ikke maatte kæmpe« (Branner) og A. Hartz': — og saaledes maatte det gaa (Gyldendal).

Den, der søger klarlagt de nærmere Forhold Hæren vedrørende før og under Besættelsen, kommer ikke uden om disse to Bøger, og den, der søger Mændene bag Ansvar den 9. April og senere, bør læse dem, før han fælder Dom.

Kaptajn Norups Bog er en fyldig og saglig Redegørelse, præget af hans gode politiske Forbindelser. Den siger vel ikke alt, men bærer Vidnesbyrd om en grundig og solid Leven sig ind i Forholdene. Den falder i 2 Hovedafsnit: en klar og logisk opstillet Redegørelse for dansk Forsvarspolitik fra Verdenskrigen 1914—18 til Kulminationen den 9. April 1940, sluttende med de officielle Fægtningsberetninger fra Hærens Afdelinger om Begivenhederne den 9. April — samt i en fortrinlig opbygget Redegørelse for Forholdene ved Hæren under Besættelsen, sluttende med Beskrivelse af Kasernekampene den 29. August 1943.

Et egentligt Kampskrift har Kaptajnen ikke villet skrive, den opmærksomme Læser maa selv finde Anklagepunkterne, hvilket næppe volder større Besvær. Hvad slaas da — sagt i Korthed — fast i Kaptajn Norups Bog som Kendsgerninger?

— at Regeringen, d. v. s. den Kreds som daværende Udenrigsminister P. Munch ønskede indviet i de foreliggende Kendsgerninger, saavel politisk som militært, var særdeles vel underrettet om Tysklands Planer,

— at den kommanderende General i Tiden efter August 1939 Gang paa Gang henledte Regeringens Opmærksomhed paa Hærens manglende Kampberedskab, men ustandseligt saa sine Indstillinger ubesvarede eller afvist, som Barnepigen affærdiger et trættende Barns ideligt gentagne »Hvorfor ikke?« for tilsidst at se sig sat helt fra Bestillingen, da Regeringen »af udenrigspolitiske« Hensyn forbeholdt sig enhver Afgørelse med Hensyn til Troppeforskydninger,

— at den kommanderende General til sidste Øjeblik holdtes i Uvidenhed om vigtige Dele af de til Regeringen indløbne Oplysninger om vore udenrigspolitiske Forhold, og derved var afskaaret fra Meddelelser, der kunde og burde have dannet Grundlaget for hans Afgørelser.

— at man fra Regeringens Side (Udenrigsministerens?) havde truffet Foranstaltninger til at hindre Kamphandlinger, men ikke aabent vovede at vedstaa denne Indstilling og derved blev ansvarlig for vore døde i Kampene den 9. April.

Har Kaptajn Norup Ret i sin Rede-

gørelse, har Udenrigsminister Munch og Mændene ved hans Side et tungt Ansvar at bære!

Dansk Ungdom af i Dag maa kræve dette Spørgsmaal klarlagt og paadømt. Lægmanden spørger samtidig: Hvor kunde Hærens ansvarlige Ledelse i mere end 8 Maaneder stiltiende uden officielt at markere sin Protest fortsætte sit Arbejde.

Spørgsmaalet drejer sig mindre om, hvorvidt vor radikalt prægede Udenrigspolitik var »rigtig« eller forfejlet, men først og fremmest om, hvorfor man søgte at lulle Folket i Søvn og ikke aabent turde vedstaa sit Standpunkt. Danmark havde i saa Fald ingen døde haft den 9. April — men næppe heller den Position, det har i Dag, for den skyldes ikke Afrustnings- og »Hvad kan det nytte«-Politik.

Oberst Hartz Bog bærer langt mere Præg af at være et Kamp- og Anklageskrift end Kaptajn Norups. Allerede i Indledningen retter Obersten en kraftig Anklage mod den daværende Chef for Jydske Division: » — — jeg havde den Tilfredsstillelse, at hele Mobiliseringsarbejdet — — var i Orden, saaledes at en handlekraftig, dygtig General, der turde tage et Ansvar paa Trods af en svag Regering, havde kunnet etablere en Modstand, der kunde have sinnet Tyskernes Ind- og Gennemmarch.«

Bogen falder i 3 Hovedafsnit: Begivenhederne omkring 9. April 1940, Oplevelserne som Militærattaché i Berlin samt en kortfattet Redegørelse for Oberstens Forhold efter Udvisningen i September 1943.

Hvor Kaptajn Norup kun lader sin Redegørelse tale, er Oberst Hartz hensynsløs ærlig i sine Anklager, men Linien er stort set den samme. Hvor Kaptajn Norup kun redeger og gennem sin Redegørelse opstiller Klagegrundlaget, der i første Række er rettet mod Politikerne, gaar Oberst Hartz direkte til Angreb og hans snertende Slag naar i Hovedsagen kun op til de militære Forsatte: Divisionen, Generalkommandoen og Krigsministeriet. Hans Anklage mod Divisionen for den 9. April om Morgen ikke at have været paa sin Post er alvorlig, han fremhæver som Norup den kommanderende Generals stadig gentagne Krav til Regeringen, men anklager samtidig Generalen og Generalstabschefen, disse »havde blot ikke gjort det mest betydningsfulde af alt, nemlig: *Sat deres Stillinger ind*«, samt endvidere Regeringen for at handle »direkte i Strid med Rigsdagens Udtalelse om, at vi skulde forsvare os med alle Midler, der stod til Raadighed«. Obersten gør gældende, at Regeringen var underrettet, men handlede ikke. »Man troede ikke derpaa«, som Krigsministeriets Direktør senere udtalte sig, og Obersten konkluderer i følgende stærke Udtalelse: »Saaledes gaar det, naar Folk med

Trællesind sidder ved Styret og skal raade for frie Mænd«.

Smukke er Oberstens Ord til sine Soldater: »Saa kom den 9. April, og jeg oplevede min største Glæde. Den danske Ungdom bestod sin Prøve med Glans, Kærligheden til Fædrelandet var saa stærk, at den ikke gav Plads for nogen Tanke om Kampens Haabløshed. Alle var rede til at sætte Livet ind, det største Offer, der kan gives for det, man elsker«.

Endnu en alvorlig Anklage retter Obersten mod Krigsministeriets Direktør, der efter Oberstens Udsagn saavel overfor Gestapo som senere overfor Obersten skal have erklæret, at han aldrig har læst de fortrolige Rapporter, der blev ham tilsendt af Militærattachéen i Berlin. Historien er fantastisk, men den staar der!

Kernen i Oberst Hartz's Bog er en levende og let læst Redegørelse for hans Oplevelser og Indtryk under Attaché-tiden i Berlin og paa Rejser i Europa i Aarene 1942-43. Hans Betragtninger og Kommentarer giver i korte Rids Krigens Historie fra Tyskland paa Magtens Højdepunkt, Aarsagerne til Nedgangen til det Nederlag der uundgaaeligt maatte komme.

De to Bøger vil blive læst og diskuteret. Deres største Værd betinges af det Bidrag, de giver til Bedømmelsen af Mændene bag Ansvar den 9. April 1940.

Hold saa op!

I en Kronik i »Politiken« skriver Svend Hoffmeyer om det lykkelige Samspil mellem Politikere og Modstandsfolk, som det for Tiden er saa moderne at fryde sig over, men som vi i Besættelsestiden ikke havde udpræget Grund til at glæde os ved. I sin Iver for at skifte Sol og Vind lige, skriver Hr. Hoffmeyer bl. a.: »Og paa den anden Side forstod Sabotørerne og Skribenterne i de illegale Blade ikke, at deres bedste Kræfter skulde og maatte gemmes til den Tid, hvor Befrielsen var saa nær, at de for Alvor kunde gøre Nytte«.

Hvad er det for noget Vrøvl? Den illegale Presse og Sabotørerne hjalp hinanden med teoretisk og praktisk at skabe Modstandsaaend og Modstandshandling — og havde de tøvet med at »bruge deres bedste Kræfter«, til Befrielsen rykkede i Sigte, saa havde det været for sent, saa havde Danmark været uhjælpeligt kompromitteret af de saa omhyggeligt roste Politikeres slappe Eftergiveness Politik. Sabotører og illegale Journalister brugte *hele Tiden* deres bedste Kræfter — det er man nemlig nødt til, naar man arbejder under de Kaar, der angives af Gestapo. Og maa vi saa snart blive fri, for disse velmenende Herrers nedladende Tildelinger af Ros og Ris, udmaalt efter det uforstaaende og forskræmte Borger-skabs øjeblikkelige Yndlingsrecept.

K.

Det hæslige tyske Samlingsmærke paa Knivsbjerg. Det bør snarest muligt fjernes.

POLITIKEN

Læste De Karin Michaëlis' første Kronik i »Politiken« (den 30. Juli 1945) »Hilsen til Danmark«? Her skriver hun fra Amerika for første Gang til sine Landsmænd efter de mange Aars Adskillelse.

Hvad har hun at fortælle om? Sorg og Savn — hør blot:

»Hvor er I henne, I store og smaa?

Heldigvis har jeg disse Aar været forskaanet for andre Dødsbudskaber end det, at Mika er borte, Mika, store, gode, trofaste Hund! Ven! Dyr! med Menneskeøjne. Vi var saa nære Venner, og nu, du er borte, er det mig en Trøst at mindes, at du aldrig i de mange Aar, vi var sammen, har faaet et Slag eller blot et ondt Ord. Du var slem til at løbe efter Høns, men kun én Gang saa jeg Følgerne deraf. Jeg fandt en halv-død Høne i Haven...

Mika, du maatte jo straffes, og du blev det. Jeg lukkede dig inde i Huggehuset, alene med den døde Høne, og siden rørte du ikke et Stykke Fjerkræ mere...

Da jeg rejste, sagde jeg ikke farvel for

at skaane dig for Afskedssmerten. Det har været haardt for dig at vandre forbi det tomme Hus. Kom du nogen Sinde over Jet? Hvem kan læse andres Tanker? Hvem kan se ind i et blødende Hundehjerte? Gid jeg havde kunnet holde dit Hoved og se ind i dine Øjne i Bristningens Nu...

Der er skudt og myrdet og henrettet Hundreder af Danskere i Besættelsens Aar. Mange døde i tyske Lejre. Kaj Munk blev myrdet af Tyskere. Hele Verden ved det — men Karin Michaëlis har været forskaanet for andre Dødsbudskaber end det, at Mika er borte!

Det er slemt, at Karin Michaëlis skriver saa taabeligt og hysterisk — men det er værre, at »Politiken« optager det.

Nationaltidende

Chefredaktør Niels Jørgensen, *Nationaltidende*, er i en Artikel den 6. August bekymret for »Frit Danmark«, som gennem sin Leder i sidste Nr. skulde have været

med til at »antaste Domstolenes Uafhængighed« — en Tendens, som er »taget i Arv efter Nazismen«.

Vi kan berolige Hr. Niels Jørgensen og »Nationaltidende« — vi tilstræber ingenting at paavirke Domstolene til at vige saa meget som et Haarsbred fra Lovens Aand og Bogstav — vore Bestræbelser gaa tværtimod ud paa at paavirke Domstolene til at dømme i nøjeste Overensstemmelse med Straffeloven — hvad der vitterligt ikke var sket i nogle af de Frifindelses- og Løsladelsessager, som fremkaldte Harmen over hele Landet. Dette synes efter Justitsministerens Udtalelser ganske evident.

At vor Tillid til Domstolenes upartiske Retfærdighedssans er noget svækket efter den Føjelighed, hvormed Domstolene indrettede sig efter de tysk-inspirerede Love under Besættelsen, kan næppe undre. Denne Tillid, som Domstolene har forskærtset i store Dele af Befolkningen, genskabes i hvert Fald ikke, hvis enkelte Domstole nu, hvor Tyskerne er ude af Landet, viser sig mindre føjelige i Retning af at dømme i Overensstemmelse med Love, som er vedtaget af en fri dansk Rigsdag, end de var til at følge de tyskinspirerede Love.

HOVEDLEDELSE:

Professor, dr. phil. C. A. Bodelsen
 Redaktør, cand. mag. Elias Bredsdorff
 Fagforeningsformand Chr. Christiansen
 Redaktør Kate Fleron
 Minister Mogens Fog
 Redaktør Børge Houmann
 Reservekirurg, dr. med. Teit Kærn
 Rigsdagsstenograf Gellius Lund
 Docent Aksel Milthers
 Udenrigsminister J. Christmas Møller
 Professor, dr. phil. Arne Noe-Nygaard
 Civilingeniør, dr. techn. Chr. Ostenfeld
 Civilingeniør Ejnar Thorsen

FRIT DANMARK

Udgivet af en Kreds af Danske
 REDAKTION:

Elias Bredsdorff og Kate Fleron
 (sidstn. ansvarlig overfor Presseloven)
 (Træffes Kl. 14—16)

Redaktionens Adresse:
 Nørrevoldgade 11, København K.
 Telefon Central 15.745

Forretningsfører: LRS. Niels Andersen,
 Ny Vestergade 13

Trykt i Det Hoffensbergske Etablissement, Kbhvn.

»Frit Danmark« udkommer ugentlig og koster 3 Kr. Kvartalet. Abonnement kan tegnes paa ethvert Posthus, hos Landpostbudene eller gennem de lokale Frit Danmark-Grupper. Bladets Løssalgsspris er 30 Øre.

Ekspeditionens Adresse er: Nørre Voldgade 11, København K, Telefon: Central 15.745. Abonnement kan ogsaa tegnes skriftligt eller telefonisk direkte til Ekspeditionen, hvorefter Postopkrævning for Juli Kvartal vil blive udsendt.